بوھتان چاپلاش ۋەقەسىدىن كېيىنكى ئىشلار

﴿ وَلَا يَأۡتَلِ أُوْلُواْ ٱلۡفَضۡلِ مِنكُمۡ وَٱلسَّعَةِ أَن يُؤۡتُوٓاْ أُوْلِي ٱلۡقُرۡبَىٰ وَٱلۡمَسَٰكِينَ
وَٱلۡمُهَٰجِرِينَ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِۖ وَلۡيَعۡفُواْ وَلۡيَصۡفَحُوٓاْۗ أَلَا تُحِبُّونَ أَن يَغۡفِرَ ٱللَّهُ لَكُمۡۚ وَٱللَّهُ غَفُورٞ
رَّحِيمٌ ٢٢ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَرۡمُونَ ٱلۡمُحۡصَنَٰتِ ٱلۡغَٰفِلَٰتِ ٱلۡمُؤۡمِنَٰتِ لُعِنُواْ فِي ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةِ وَلَهُمۡ
عَذَابٌ عَظِيمٞ ٢٣ يَوۡمَ تَشۡهَدُ عَلَيۡهِمۡ أَلۡسِنَتُهُمۡ وَأَيۡدِيهِمۡ وَأَرۡجُلُهُم بِمَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ٢٤ يَوۡمَئِذٖ
يُوَفِّيهِمُ ٱللَّهُ دِينَهُمُ ٱلۡحَقَّ وَيَعۡلَمُونَ أَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡحَقُّ ٱلۡمُبِينُ ٢٥ ٱلۡخَبِيثَٰتُ لِلۡخَبِيثِينَ
وَٱلۡخَبِيثُونَ لِلۡخَبِيثَٰتِۖ وَٱلطَّيِّبَٰتُ لِلطَّيِّبِينَ وَٱلطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَٰتِۚ أُوْلَٰٓئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا
يَقُولُونَۖ لَهُم مَّغۡفِرَةٞ وَرِزۡقٞ كَرِيمٞ ٢٦ ﴾

﴿ئاراڭلاردا ئەھلى كەرەم ۋە دۆلەتمەن بولغانلار خىش ـ ئەقرىبالارغا، مىسكىنلەرگە ۋە دىن يولىدا ھىجرەت قىلغانلارغا (بىر نەرسە) بەرمەسلىككە قەسەم قىلمىسۇن، (ئۇلارنىڭ گۇناھىنى) ئەپۇ قىلسۇن، كەچۈرسۇن، اﷲ نىڭ سىلەرگە مەغپىرەت قىلىشىنى ياقتۇرمامسىلەر؟ اﷲ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر. يامان ئىشتىن بىخەۋەر ئىپپەتلىك مۆمىن ئاياللارغا قارا چاپلايدىغانلار دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە چوقۇم لەنەتكە ئۇچرايدۇ (يەنى اﷲ نىڭ رەھمىتىدىن يىراق قىلىنىدۇ)، ئۇلار قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ. شۇ كۈندە (يەنى قىيامەت كۈنىدە) ئۇلارنىڭ تىللىرى، قوللىرى ۋە پۇتلىرى ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىدىن ئۇلارنىڭ زىيىنىغا گۇۋاھلىق بېرىدۇ. شۇ كۈندە اﷲ ئۇلارغا تولۇق تېگىشلىك جازاسىنى بېرىدۇ، ئۇلار اﷲ نىڭ ئاشكارا ھەق ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ. يامان ئاياللار يامان ئەرلەرگە لايىقتۇر، يامان ئەرلەر يامان ئاياللارغا لايىقتۇر، ياخشى ئاياللار ياخشى ئەرلەرگە لايىقتۇر، ياخشى ئەرلەر ياخشى ئاياللارغا لايىقتۇر، ئەنە شۇلار ئۇلارنىڭ چاپلىغان بوھتانلىرىدىن پاكتۇر، ئۇلار مەغپىرەتتىن، (نازۇ نېمەتلىك جەننەتلەردىكى) ئېسىل رىزىقتىن بەھرىمەن بولىدۇ﴾.

ــ سۈرە نۇر 22 ـ، 23 ـ، 24 ـ، 25 ـ، 26 ـ ئايەتلەر

سۆزلۈكلەر تەھلىللىرى

يَأْتَلِ: (قەسەم قىلسۇن)، بۇ سۆز قەسەم قىلىش مەنىسىدە كېلىدۇ. ئىمام زەمەخشەرى مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئايەت ياخشىلىق قىلىشقا تىگىشلىك كىشىلەرگە ياخشىلىق قىلماسلىققا قەسەم قىلماڭلار، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.»[1]

أُوْلُواْ ٱلْفَضْلِ: (ئەھلى كەرەم)، بۇ سۆز دىندار، ياخشىلىق قىلىدىغان ۋە كىشىلەر ئارىسىنى تۈزەيدىغان ئادەملەر دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.

وَٱلسَّعَةِ: (دۆلەتمەن)، بۇ سۆز رىزىقنىڭ ۋە بايلىقنىڭ كەڭلىكى مەنىسىدە كېلىپ، الله ئۆز پەزلى بىلەن رىزقىنى كەڭ قىلغان ۋە باي قىلغان كىشىلەرنى كۆرسىتىدۇ.

أَن يُؤْتُوٓاْ: (بەرمەسلىككە)، ئىبنى قۇتەيبە مۇنداق دەيدۇ: «بۇ سۆزنىڭ ئەسلى شەكلى «ئەن لا يۇئتۇۋ» بولۇپ، بەرمەسلىككە دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.»

وَلْيَعْفُواْ: (ئەپۇ قىلسۇن)، بۇ سۆز خاتالىقلارنى ئەپۇ قىلماق مەنىسىدە كېلىدۇ.

ٱلْمُحْصَنَٰتِ: (ئىپپەتلىك)، بۇ سۆز ئىپپەتلىك، شەرەپلىك ۋە پاك ئاياللار دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. بۇ ھەقتە يۇقىرىدا توختىلىپ ئۆتتۇلدى.

ٱلْغَٰفِلَٰتِ: (يامان ئىشتىن بىخەۋەر)، بۇ سۆز «غافىلە» نىڭ كۆپلۈك ئىشلىتىلىشى بولۇپ، پاھىشە قىلىش خىيالىغمۇ كېچىپ قالمايدىغان ئايال دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ. بۇ سۆز مۇنداق مەنىدە كېلىدۇ دېيىلگەن: دىلى ساغلام، قەلبى پاك، ھىيلىگەرلىكنى ۋە مەككارلىقنى بىلمەيدىغان ئايالغا قارىتىلىدۇ. چۈنكى، ئۇ ئاياللىنىڭ ئىشلاردا تەجرىبىسى يوق، ۋەزىيەتنى مۆلچەرلىيەلمەيدۇ. شۇڭا ئۇ ئىشلارنى تەجرىبىلىك ۋە كۆپ ئىشنى بىلىدىغان ئاياللىنىڭ ئويلىغىنىدەك ئويلىيالمايدۇ.

لُعِنُوا: (لەنەتكە ئۇچرايدۇ)، بۇ سۆزنىڭ ئەسلى سۆز تومۇرى «لەئن» بولۇپ، الله تائالانىڭ رەھمىتىدىن قوغلانغان ۋە يىراق قىلىنغان دېگەن مەنىلەردە كېلىدۇ. ﴿الله كىمنى رەھمىتىدىن يىراق قىلىدىكەن، ئۇنىڭغا (الله نىڭ ئازابىدىن قۇتۇلدۇرىدىغان) ھېچبىر مەدەتكار تاپالمايسەن﴾[2].

بۇ سۆز بەزىدە يامان گەپنى ياكى دەررە ئۇرۇش جازاسىنى بىلدۈرىدۇ. بۇ ئايەتتىمۇ دەررە ئۇرۇش جازاسىنى بىلدۈرگەن بولۇپ، ئەنە شۇنداق كىشىلەرگە بوھتان جازاسى ئىجرا قىلىنىدۇ.

[1] ئىمام زەمەخشەرىنىڭ «ئەلكەششاف» ناملىق تەپسىرى، 3 ـ جىلد، 175 ـ بەت.
[2] سۈرە نىسا 52 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

تَشۡهَدُ: (گۇۋاھلىق بېرىدۇ)، بۇ سۆز ئېتىراپ قىلىدۇ ۋە ئىقرار قىلىدۇ دېگەن مەنىلەرنى بىلدۈرىدۇ. تىللارنىڭ ئېتىراپ قىلىشى ئۇلار توقۇپ چىققان بوھتان سۆزلەرنى ئېتىراپ قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. ئەنە شۇلار ئىغىزلىرى پىچەتلەنمەيدىغان كىشىلەردۇر.

ئىبنى جەرىر مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئايەت، بەزىلەرنىڭ تىللىرى يەنە بەزىلەرنىڭ زىيىنىغا ئۇلارنىڭ قارىلاش ۋە بوھتان چاپلاشتىن ئىبارەت يامان قىلمىشلىرى بىلەن گۇۋاھلىق بېرىدۇ، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.»

يُوَفِّيهِمُ: (ئۇلارغا تولۇق بېرىدۇ)، بۇ سۆزنىڭ سۆز تومۇرى «تەۋفىيە» بولۇپ، بىر نەرسىنى ھېچ كەملىتىپ قويماي تولۇق بېرىش ياكى تولۇق ئېلىش مەنىسىدە كېلىدۇ.

دِينَهُمُ ٱلۡحَقَّ: (تېگىشلىك جازاسىنى)، بۇ سۆز ئۇلارنىڭ ئادىل جازاسىنى ياكى ئۇلارنىڭ تېگىشلىك جازاسىنى دېگەن مەنىلەرنى ئىپادىلەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇشۇ مەنىدە: «خالىغىنىڭنى قىلغىن، قانداق ئىش قىلساڭ، شۇنداق جازاغا تارتىلىسەن» دېگەن.

ٱلۡخَبِيثَٰتُ لِلۡخَبِيثِينَ: (يامان ئاياللار يامان ئەرلەرگە لايىقتۇر)، بۇ سۆزلەر «خەبىيسە ۋە خەبىس» نىڭ كۆپلۈك ئىشلىتىلىشى بولۇپ، يامان ئاياللار يامان ئەرلەرگە لايىقتۇر، يامان ئەرلەر يامان ئاياللارغا لايىقتۇر، ياخشى ئاياللار ياخشى ئەرلەرگە لايىقتۇر دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.

«ئەلخەبىس» قەبىھ ۋە يامان ئىشلارنى قىلىدىغان ئادەمدۇر. مۇنداق ئادەمنىڭ ئىچى نىجىس، قىلمىشى يامان بولغانلىقى ئۈچۈن «ئەلخەبىس» دەپ ئاتالغان. الله تائالا مۇشۇ مەنىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇنى (ئاھالىسى بەچچىۋازلىق، قاراقچىلىق قاتارلىق) يامان قىلىقلارنى قىلىدىغان شەھەردىن قۇتقۇزدۇق﴾[1].

كۆپچىلىك تەپسىرشۇناسلار بۇ ئايەتنى مۇنداق چۈشەندۈرىدۇ: يامان سۆزلەر يامان كىشىلەرگە لايىقتۇر، يامان كىشىلەر يامان سۆزلەرگە لايىقتۇر، ياخشى سۆزلەر ياخشى كىشىلەرگە لايىقتۇر، ياخشى كىشىلەر ياخشى سۆزلەرگە لايىقتۇر[2].

نۇھاس مۇنداق دەيدۇ: «مانا بۇ مەنىلەر بۇ ئايەتكە بېرىلگەن ئەڭ ياخشى مەنىدۇر. ئىبنى جەرىر تەبەرىمۇ مۇشۇ مەنىنى تاللىغان.»

مُبَرَّءُونَ: (پاكتۇر)، بۇ سۆز، ئەنە شۇلار ئۇلارنىڭ چاپلىغان بوھتانلىرىدىن پاكتۇر، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. بۇ ئايەت ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ قارا چاپلىغۇچىلار ۋە بوھتان توقۇغۇچىلارنىڭ بوھتانلىرىدىن پاك ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. كۆپلۈك سۆز قۇرۇلمىسىنىڭ ئىشلىتىلىشى ئېھتىرام ئۈچۈندۇر.

---

[1] سۈرە ئەنبىيا 74 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر» ناملىق تەپسىرى، 6 ـ جىلد، 27 ـ بەت.

مَّغْفِرَة: (مەغپىرەت)، بۇ سۆز گۇناھنى ئۆچۈرمەك، كەچۈرمەك، دېگەن مەنىلەردە كېلىدۇ. پۈتۈن ئىنسان خاتالىقتىن خالىي ئەمەس. بۇ سۆز بۇ ئايەتتە "ياخشى كىشىلەرنىڭ ياخشىلىقلىرى الله قا يېقىن بەندىلەرنىڭ يامانلىقلىرى ھېسابلىنىدۇ" دېگەن مەنىدە ئېلىنىدۇ، دەپمۇ قارالغان.

وَرِزْقٌ كَرِيمٌ: (ئېسىل رىزىق)، ئىمام ئەلۇسى مۇنداق دەيدۇ: «كۆپچىلىك تەپسىرشۇناسلار ئېيتقاندەك، بۇ سۆز جەننەتنى كۆرسىتىدۇ. بۇنى الله تائالانىڭ سۈرە ئەھزابتا مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرى ھەققىدە: ﴿ئۇنىڭغا (جەننەتتە) ئېسىل رىزىق تەييارلىدۇق﴾[1] دېگەن مۇنۇ سۆزى كۈچلەندۈرىدۇ.»[2]

ئايەتلەرنىڭ ئومۇمىي مەنىسى

الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: الله ئۆز پەزلى بىلەن كەڭ رىزىق بەرگەن ۋە باي قىلغان دىندار، ياخشى كىشىلەر كەمبەغەل تۇغقانلىرىغا، الله نىڭ يولىدا ﴿ھىجرەت قىلغانلارغا﴾ بېرىپ كېلىۋاتقان نەرسىلەرنى ئۇلارنىڭ خاتالىق ئۆتكۈزگەنلىكلىرى ۋە گۇناھ قىلغانلىقلىرى ئۈچۈن ﴿بەرمەسلىككە قەسەم قىلمىسۇن﴾، ئۇلاردىن ئۆتكەن خاتالىقلارنى ﴿ئەپۇ قىلسۇن،﴾ ئۇلاردىن يېنىكلىك قىلىپ ئۆتكەن يامانلىقلارنى ﴿كەچۈرسۇن﴾، ئىلگىرىكىدەك ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا قايتسۇن. ئى مۆمىنلەر! ﴿الله نىڭ سىلەرگە مەغپىرەت قىلىشىنى﴾، يامانلىقلىرىڭلارنى ئۆچۈرۈپ، گۇناھلىرىڭلارنى كەچۈرۈشىنى، سىلەرنى ياخشى كىشىلەر بىلەن بىرلىكتە جەننەتكە كىرگۈزۈشىنى ﴿ياقتۇرامسىلەر؟﴾

ئاندىن الله تائالا ئىپپەتلىك، پاك، ﴿مۆمىن ئاياللارغا﴾ زىنا بىلەن ﴿قارا چاپلايدىغانلار﴾ ۋە ئۇلار ئۈستىدىن پاھىشە بىلەن بوھتان توقۇيدىغانلاردىن خەۋەر بېرىدۇ. ھالبۇكى، ئۇ ئاياللار بۇنىڭغا ئوخشىغان تۆھمەت ۋە بوھتاندىن ﴿بىخەۋەر﴾ بولۇپ، يامان ئىش ئۇلارنىڭ خىيالىغىمۇ كېچىپ باقمىغاندۇر. ھۆر، ئىپپەتلىك ۋە شەرەپلىك ئاياللارغا تۆھمەت چاپلىغۇچى ئەنە شۇ كىشىلەرگە بۇ بوھتاننىڭ سەۋەبى بىلەن الله ھەققەتەن لەنەت قىلىدۇ، ئۇلارنى رەھمىتى دائىرىسىدىن قوغلاپ چىقىرىدۇ. ئۇلارنىڭ ئەنە شۇ مۆمىن ئاياللار ھەققىدە ئۆتكۈزگەن جىنايەتلىرى ۋە گۇناھلىرى ئۈچۈن ئۇلارغا ﴿دۇنيادا﴾ دەررە ئۇرۇش جازاسىنى، ﴿ئاخىرەتتە﴾ جەھەننەم ئازابىنى ۋاجىپ قىلىدۇ.

ئىش بۇنىڭ بىلەنلا تۈگەپ قالمايدۇ. بەلكى، ئۇلارنىڭ ئەزالىرى ئۇلارغا قارشى سۆزلەيدۇ، ئەنە شۇ قورقۇنچلۇق قىيامەت كۈنىدە ﴿ئۇلارنىڭ تىللىرى، قوللىرى ۋە پۇتلىرى ئۇلارنىڭ﴾ قارا چاپلاش، بوھتان توقۇشتەك يامان ﴿قىلمىشلىرىدىن ئۇلارنىڭ زىيىنىغا گۇۋاھلىق بېرىدۇ﴾. ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرى پۈتۈن ئىنسانلار ئالدىدا پاش بولغاندا ئۇلار

---

[1] سۈرە ئەھزاب 31 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] ئىمام ئەلۇسىنىڭ «روھۇلمەئانى» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 132 ـ بەت.

www.munber.org

قاتتىق رەسۋا بولىدۇ، ئەڭ ئادىل ھۆكۈم قىلغۇچى، دەرگاھىدا زەررىچىلىكمۇ نەرسە زايە بولۇپ كەتمەيدىغان زات الله ئۇلارنىڭ تېگىشلىك جازاسىنى بېرىدۇ. ئەنە شۇ قىيامەت كۈنىدە ﴿ئۇلار الله نىڭ ئادىل ئىكەنلىكىنى، مەخلۇقاتىدىن ھېچكىمگە زۇلۇم قىلمايدىغانلىقىنى ﴿بىلىدۇ﴾. چۈنكى، الله ﴿ئاشكارا ھەق﴾ تۇر. ئۇ ھەر بىر ئىنساننىڭ نامە ـ ئەمەل دەپتىرىنى ئېچىپ، ئۇنىڭغا شۇ ئەمەللىرىگە قارىتا ئادىل جازا بېرىدۇ.

ئاندىن الله تائالا مۆمىنلەرنىڭ ئانىسى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ گۇمراھلار ۋە مۇناپىقلار تەرىپىدىن چاپلانغان بوھتاندىن پاك ئىكەنلىكىنى خەۋەر قىلىدۇ. ئۇلار ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا ئۈستىدىن پاھىشىگە دائىر سۆزلەرنى توقۇپ چىققان ئىدى. الله تائالا ئۇنىڭ مەسۇم، پاك ۋە گۇناھسىز ئايال ئىكەنلىكىگە كەسكىن دەلىللەرنى، پولاتتەك پاكىتلارنى كەلتۈردى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا بولسا، الله نىڭ پەيغەمبىرىنىڭ ئايىلىدۇر، پاك ۋە شەرەپلىك ئايالدۇر. الله نىڭ پەيغەمبىرىمۇ پاك ۋە شەرەپلىك ئىنساندۇر. ھەر نەرسىنى ئۆز تېپىغا قېتىش الله نىڭ تۇتقان يولىدۇر. شۇڭا ﴿يامان ئاياللار يامان ئەرلەرگە لايىقتۇر، يامان ئەرلەر يامان ئاياللارغا لايىقتۇر، ياخشى ئاياللار ياخشى ئەرلەرگە لايىقتۇر، ياخشى ئەرلەر ياخشى ئاياللارغا لايىقتۇر﴾. شەنىگە تۆھمەت چاپلانغان ئەنە شۇ ئاياللار مۇنداق قەبىھ تۆھمەتتىن پاكتۇر. ئۇلار ئەڭ شەرەپلىك پەيغەمبەرنىڭ، الله نىڭ بەندىلىرى ئىچىدە ئەڭ ھۆرمەتلىك ئىنساننىڭ خوتۇنلىرى تۇرسا، قانداقمۇ پاك بولمىسۇن! ئەگەر ئۇلار شۇنداق پاك ئاياللار بولمىسا ئىدى، الله ھەرگىزمۇ ئۇلارنى ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان بەندىسىگە تەقسىم قىلمىغان بولاتتى. ﴿ئەنە شۇلار ئۇلارنىڭ چاپلىغان بوھتانلىرىدىن پاكتۇر، ئۇلار مەغپىرەتتىن، (نازۇ ـ نېمەتلىك جەننەتلەردىكى) ئېسىل رىزىقتىن بەھرىمەن بولىدۇ﴾.

نازىل بولۇش سەۋەبلىرى

1 ـ ئىبنى جەرىر تەبەرى، ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «مېنىڭ ھەققىمدە ۋە ماڭا قارا چاپلىغانلار ھەققىدە الله تائالانىڭ: ﴿شۈبھىسىزكى، سىلەردىن بىر گۇرۇھ ئادەم (ئائىشەگە) بوھتان چاپلىدى...﴾[①] دېگەن سۆزى نازىل بولغاندا ئەبۇ بەكرى: الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مىستەھكە ھېچ نەرسە بەرمەيمەن، ئۇنىڭ ئائىشە ھەققىدە گەپ تاپقانلىقى ۋە ئائىشەنىڭ كۆڭلىنى يېرىم قىلغانلىقى ئۈچۈن بۇنىڭدىن كېيىن ئۇنىڭغا ھەرگىز مەنپەئەت يەتكۈزمەيمەن، دەپ قەسەم قىلدى. ئەبۇ بەكرى ئەسلىدە مىستەھنىڭ تۇغقاندارچىلىقىنى ۋە ئېھتىياجلىق ئىكەنلىكىنى كۆزدە تۇتۇپ ئۇنىڭغا ئۇنىڭ خىراجىتىنى بېرەتتى.»

[①] سۈرە نۇر 11 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

ئائىشە مۆئمىنلەرنىڭ ئانىسى دەيدۇ: «اﷲ تائالا مۇشۇ ھەقتە ﴿ئاراڭلاردا ئەھلى كەرەم ۋە دۆلەتمەن بولغانلار خىش ـ ئەقرىبالارغا، مىسكىنلەرگە ۋە دىن يولىدا ھىجرەت قىلغانلارغا (بىر نەرسە) بەرمەسلىككە قەسەم قىلمىسۇن...﴾ دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى.»

ئائىشە مۆئمىنلەرنىڭ ئانىسى دەيدۇ: «بۇ ئايەت نازىل بولغاندىن كېيىن ئاتام ئەبۇ بەكرى: اﷲ نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن اﷲ نىڭ مېنى مەغپىرەت قىلىشىنى ئەلۋەتتە ياخشى كۆرىمەن دېدى، ئاندىن مىستەھكە بېرىپ كېلىۋاتقان خىراجەتنى قايتىدىن بەردى ۋە: اﷲ نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، بۇ خىراجەتنى ئۈزۈشتىن ھەرگىز ئېلىۋالمايمەن دېدى.»[1]

2 ـ ئىبنى مۇنزىر، ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «مىستەھ ئىبنى ئەساسە بوھتاننىڭ چوڭ بىر قىسمىنى تارقاتقان ئادەم ئىدى. ئۇ ئەبۇ بەكرىنىڭ تۇغقىنى بولۇپ، ئەبۇ بەكرى ئۇنىڭ تۇرمۇشىدىن خەۋەر ئالاتتى. شۇڭا ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇنىڭغا ھېچقانداق ياخشىلىق يەتكۈزمەسلىككە قەسەم قىلدى. ئاندىن اﷲ تائالا: ﴿ئاراڭلاردا ئەھلى كەرەم ۋە دۆلەتمەن بولغانلار خىش ـ ئەقرىبالارغا، مىسكىنلەرگە ۋە دىن يولىدا ھىجرەت قىلغانلارغا (بىر نەرسە) بەرمەسلىككە قەسەم قىلمىسۇن...﴾ دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى.»

ئائىشە مۇنداق دەيدۇ: «شۇنىڭ بىلەن ئەبۇ بەكرى مىستەھنى يەنە تۇرمۇشىدىن خەۋەر ئالىدىغانلار قاتارىغا قايتۇردى ۋە: بىر ئىشنى قىلماسلىققا قەسەم قىلسام، ئاندىن شۇ ئىشنىڭ قەسىمىگە ئەمەل قىلىشتىن ياخشى ئىكەنلىكىنى ھېس قىلسام، قەسىمىمدىن چىقىپ، شۇ ياخشى بولغان ئىشنى قىلىمەن، دېدى.»[2]

يەنە بىر رىۋايەتتە ئائىشە مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەبۇ بەكرىنى چاقىرىپ، ئۇ ئايەتنى ئۇنىڭغا ئوقۇپ بەردى ۋە: «اﷲ نىڭ ساڭا مەغپىرەت قىلىشىنى ياقتۇرامسەن؟» دېدى. ئەبۇ بەكرى: ئەلۋەتتە ياخشى كۆرىمەن دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنى ئەپۇ قىلغىن ۋە گۇناھىدىن ئۆتۈپ كەتكىن» دېدى. ئەبۇ بەكرى: شۇنداق قىلىمەن، اﷲ نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، بۇگۈندىن بۇرۇن ئۇنىڭغا قىلىپ كېلىۋاتقان ياخشىلىقىمنى ئۈزۈشتىن ھەرگىز ئايىمايمەن، دېدى ۋە شۇ كۈندىن كېيىن ئۇنىڭغا بېرىدىغان نەرسىنى ئىلگىرى بېرىپ كېلىۋاتقان نەرسىدىن ئىككى ھەسسە ئاشۇرۇپ بەردى.»[3]

[1] ئىمام تەبەرىنىڭ «جامىئۇل بەيان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 102 ـ بەت. ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 12 ـ جىلد، 207 ـ بەت.
[2] ئىمام سۇيۇتىنىڭ «ئەددۇررۇل مەنسۇر» ناملىق كىتابى، 5 ـ جىلد، 34 ـ بەت.
[3] ئىمام سۇيۇتىنىڭ «ئەددۇررۇل مەنسۇر» ناملىق كىتابى، 5 ـ جىلد، 34 ـ بەت.

www.munber.org

تەپسىرنىڭ ئىنچىكە ۋە نازۇك نۇقتىلىرى

1 ـ اللہ تائالانىڭ: ﴿ئاراڭلاردا ئەھلى كەرەم ۋە دۆلەتمەن بولغانلار...﴾ دېگەن سۆزى اللہ تائالا تەرىپىدىن ئەبۇ بەكرىنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى كۆرسىتىدىغان ئەڭ چوڭ دەلىلدۇر. ئۇ ئەڭ ئەۋزەل ساھابىدۇر.

ئىمام فەخرۇددىن رازى مۇنداق دەيدۇ: «تەپسىرشۇناسلار بىردەك اللہ تائالانىڭ: ﴿ئەھلى كەرەم﴾ دېگەن سۆزىدىن ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ كۆزدە تۇتۇلىدىغانلىقى تەكىتلەيدۇ. بۇ ئايەت ئۇنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن قالسا ئەڭ ئەۋزەل ئىنسان ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. چۈنكى، اللہ تائالا ئۇنى ماختايدىغان ئورۇندا تىلغا ئالدى، اللہ تائالانىڭ مال ـ دۇنيا بىلەن ماختىشى دۇرۇس ئەمەس. شۇڭا بۇ سۆز دىندىكى ئارتۇقچىلىقنى كۆرسىتىدۇ. ئەگەر ئۇ سۆزدىن مال ـ دۇنيادىكى ئارتۇقچىلىق كۆزدە تۇتۇلسا ئىدى، ئەلۋەتتە اللہ تائالانىڭ: ﴿ۋە دۆلەتمەن﴾ دېگەن سۆزى تەكرار بولۇپ قالغان بولاتتى. اللہ تائالا ئۇنىڭ شەرتسىز ئارتۇقچىلىقى بارلىقىنى كۆرسەتكەن بولغاچقا، ئۇنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن قالسا ئەڭ ئەۋزەل ساھابە ئىكەنلىكى لازىم بولىدۇ.»[①]

ئىمام ئەبۇ سەئۇد مۇنداق دەيدۇ: «اللہ تائالانىڭ: ﴿ئاراڭلاردا ئەھلى كەرەم﴾ دېگەن سۆزى دىندىكى ئارتۇقچىلىقنى كۆرسەتكەن بولۇپ، بۇ ئايەت ئەبۇ بەكرى سىددىق رەزىيەللاھۇ تائالا ئەنھۇنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى كۆرسىتىدىغان يېتەرلىك دەلىلدۇر.»[②]

2 ـ اللہ تائالانىڭ: ﴿أَن يُؤْتُوا﴾ (ئەن يۇئتۇۋ) دېگەن سۆزى ئەرەب تىلى گىراماتىكىسىغا ئاساسەن قىسقارتىۋېتىلگەن بولۇپ، ئۇنىڭ ئەسلى شەكلى أَن لا يُؤْتُوا (ئەن لا يۇئتۇۋ) دېگەن بولىدۇ. بۇ سۆز ئەسلى شەكلىدىكى مەنىنى ئىپادىلىگەن بولغاچقا، قائىدىگە ئاساسەن قىسقارتىۋېتىلگەن.

زۇجاج مۇنداق دەيدۇ: «ئەرەب تىلىدا لا ھەرپى قەسەمدە كەلگەندە كۆپىنچە ھاللاردا قىسقارتىۋېتىلىدۇ.»

3 ـ اللہ تائالانىڭ: ﴿اللہ نىڭ سىلەرگە مەغپىرەت قىلىشىنى ياقتۇرمامسىلەر؟﴾ دېگەن سۆزىدىكى خىتاب كۆپلۈك سۆز قۇرۇلمىسى بىلەن قىلىنغان بولۇپ، ئەبۇ بەكرى سىددىق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى كۆرسىتىدۇ. سۆز قۇرۇلمىسىنىڭ كۆپلۈك ئىشلىتىلىشى ھۆرمەت ئۈچۈندۇر. اللہ تائالا مۇشۇ ئۇسلۇبتا مۇنداق دېگەن: ﴿قۇرئاننى ھەقىقەتەن بىز نازىل قىلدۇق﴾[③].

[①] ئىمام فەخرۇددىن رازىنىڭ «ئەتتەپسىر ئەلكەبىر» ناملىق تەپسىرى، 23 ـ جىلد، 187 ـ بەتتىن قىسقارتىپ ئېلىندى.
[②] ئىمام ئەبۇ سەئۇدنىڭ «ئىرشادۇل ئەقلىسسەلىم ئىلا مەزايا قۇرئان كەرىم» ناملىق تەپسىرى، 4 ـ جىلد، 52 ـ بەت.
[③] سۈرە ھىجر 9 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

ئىمام فەخرۇددىن رازى (اللە ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «سەن اللە تائالا كۆپلۈك سۆز قۇرۇلمىسىنى ئىشلىتىپ كىنايە قىلغان شەخسكە قارىغىنكى، ئۇنىڭ مەرتىۋىسى قانچىلىك يۈكسەك - ھە!»[1]

ئەبۇ بەكرى بۇ ئايەتنى ئاڭلىغان ۋاقتىتا: «شۇنداق، مەن اللە نىڭ ماڭا مەغپىرەت قىلىشىنى ياخشى كۆرىمەن» دېگەن ۋە مىستەھكە بېرىدىغان تۇرمۇش خىراجىتىنى قايتىدىن بېرىشكە باشلىغان.

4 - ئىمام ئىبنى جەۋزى اللە تائالانىڭ: ﴿يامان ئىشتىن بىخەۋەر ئىپپەتلىك مۆمىن ئاياللارغا قارا چاپلايدىغانلار﴾ دېگەن سۆزى ھەققىدە توختىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «ئەگەر بىرى: بۇ ئايەتتە نېمىشقا ئىپپەتلىك ئەرلەر تىلغا ئېلىنماستىن، پەقەت ئىپپەتلىك ئاياللارلا تىلغا ئېلىندى دېسە، بۇنىڭ جاۋابى مۇنداق بولىدۇ: مۆمىن ئايالنى زىنا بىلەن قارىلىغان ئادەم چوقۇم ئۇنىڭ بىلەن مۆمىن ئەرنى بىللە قارىلايدۇ. شۇڭا مۆمىنلەرنى تىلغا ئېلىش بىھاجەتتۇر.»[2]

5 - اللە تائالا بۇ سۈرىنىڭ بېشىدا ئىپپەتلىك ئاياللارنى تىلغا ئېلىپ: ﴿ئىپپەتلىك ئاياللارنى زىنا بىلەن قارىلىغان، (بۇنىڭ راستلىقىغا ئادىل) تۆت گۇۋاھچىنى كەلتۈرەلمىگەن كىشىلەر﴾ دېدى. اللە تائالا ئۇ يەردە ئىپپەتلىك ئاياللارنى باشقا بىر سۈپەت بىلەن سۈپەتلىمىدى، ئەمما بۇ يەردە بولسا، ئۇلارنى بىرقانچە سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلەپ: ﴿يامان ئىشتىن بىخەۋەر ئىپپەتلىك مۆمىن ئاياللارغا قارا چاپلايدىغانلار﴾ دېدى. بۇنىڭدىكى سىر شۇكى، بۇ ئايەتلەر مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرىغا خاستۇر. اللە ئۇلاردىن رازى بولسۇن! ئائىشە ئۇ ئاياللارنىڭ ئىچىگە بىرىنچى بولۇپ كىرىدۇ. ئەنە شۇ پاك ئاياللارغا تۆھمەت چاپلاش پەيغەمبەر ئائىلىسىگە تۆھمەت چاپلىغانلىق ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئازار بەرگەنلىك بولىدۇ.

شۇڭا ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما سۈرە نۇرنى ئوقۇغان چاغدا ئۇنى تەپسىر قىلىپ ﴿يامان ئىشتىن بىخەۋەر ئىپپەتلىك مۆمىن ئاياللارغا قارا چاپلايدىغانلار﴾ دېگەن ئايەتكە كەلگەندە: «بۇ ئايەت ئائىشەنى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ باشقا خوتۇنلىرىنى كۆرسىتىدۇ» دېگەن ۋە ئۇلارغا قارا چاپلىغان ئادەمنىڭ تەۋبىسىنىڭ قوبۇل بولمايدىغانلىقىنى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خوتۇنلىرىدىن باشقا مۆمىن ئاياللاردىن بىرەر خوتۇنغا قارا چاپلىغان ئادەمنىڭ تەۋبە قىلسا تەۋبىسىنىڭ قوبۇل بولىدىغانلىقىنى چۈشەندۈرگەن. ئاندىن ﴿دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە چوقۇم لەنەتكە ئۇچرايدۇ (يەنى اللە نىڭ رەھمىتىدىن يىراق قىلىنىدۇ)، ئۇلار قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ﴾ دېگەن بۇ ئايەتنى

---

[1] ئىمام فەخرۇددىن رازىنىڭ «ئەتتەپسىر ئەلكەبىر» ناملىق تەپسىرى، 23 - جىلد، 188 - بەت.
[2] ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر» ناملىق تەپسىرى.

www.munber.org

ئوقۇغان. ئىبنى ئابباسنىڭ بۇ ئايەتنى ناھايىتى ياخشى تەپسىر قىلغانلىقى ئۈچۈن تىڭشاپ ئولتۇرغان ئادەملەردىن بەزىلەر ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۇنىڭ بېشىغا سۆيۈپ قويغان[1].

6 ـ الله تائالانىڭ: ﴿يامان ئاياللار يامان ئەرلەرگە لايىقتۇر، يامان ئەرلەر يامان ئاياللارغا لايىقتۇر﴾ دېگەن سۆزىدىن ئىبارەت بۇ ئايەت كەرىم ئىجتىمائىي تۇرمۇشنىڭ قانۇنىيەتلىرىدىن ئىنتايىن مۇھىم بىر قانۇنىيەتكە ئىشارەت قىلىدۇ. ئۇ بولسىمۇ، يامان نىيەتلىك ئىنسانلار پەقەت ئۆزلىرىگە ئوخشاش يامان نىيەتلىك ئىنسانلار بىلەن بىرلىشىدۇ. ياخشى نىيەتلىك ئىنسانلار پەقەت ئۆزلىرىگە ئوخشاش ياخشى نىيەتلىك ئىنسانلار بىلەن ئارىلىشىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىلگىرى ۋە كېيىن ئۆتكەن پۈتۈن ئىنسانلار ئىچىدىن ئەڭ ياخشى، ئەڭ ئەۋزەل ئىنسان بولغانلىقى ئۈچۈن ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ئەڭ ياخشى ئايال ئىكەنلىكى، ئۇنىڭ ھەققىدە ئېيتىلغان سۆزلەرنىڭ يالغان ۋە بوھتان ئىكەنلىكى ئەلۋەتتە ئوچۇق ئايدىڭلىشىدۇ. قۇرئاننىڭ بۇنى ئوچۇق سۆزلەپ مۇنداق دېيدۇ: ﴿ئەنە شۇلار ئۇلارنىڭ چاپلىغان بوھتانلىرىدىن پاكتۇر﴾. مانا بۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن نېمىدېگەن كەسكىن گۇۋاھلىق ـ ھە!!

ئەبۇ سەئۇد مۇنداق دېيدۇ: «بۇ ئىنسانلار ئارىسىدا يۈرگۈزۈلىۋاتقان ئىلاھىي قانۇنىيەت بولۇپ، الله ھەر تىپتىكى ئىنسانلارنى ئۆزلىرىنىڭ تىپىدىكى ئىنسانلار تەرەپكە ھەيدەيدۇ. چۈنكى، ئوخشاش تىپتىن بولۇش بىرلىشىشنىڭ مەنبەسىدۇر. ئايەتتىكى ﴿ئەنە شۇلار﴾ دېگەن ئىشارەت يىراقنى كۆرسىتىدىغان ئىشارەت بولۇپ، ئىشارەت قىلىنغۇچى ئاياللارنىڭ مەرتىۋىلىرىنىڭ ناھايىتى يۇقىرى ئىكەنلىكىنى، ئارتۇقچىلىقتىكى دەرىجىلىرىنىڭ ناھايىتى كاتتا ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈندۇر. يەنى مەرتىۋىلىرىنىڭ يۇقىرى ئىكەنلىكى بىلەن سۈپەتلەنگەن ئەنە شۇ ئاياللار بوھتان چاپلىغۇچىلارنىڭ ئۇلار ھەققىدە توقۇپ چىققان يالغان ۋە باتىل بوھتانلىرىدىن پاكتۇر.»[2]

7 ـ ئىمام زەمەخشەرى «ئەلكەششاف» ناملىق تەپسىرىدە مۇنداق دېيدۇ: «شەك ـ شۈبھىسىزكى، الله تائالا تۆت ئادەمنى تۆت نەرسە بىلەن ئاقلىدى. يۇسۇف ئەلەيھىسسالامنى ﴿ئۇ (يەنى زۇلەيخا) نىڭ ئائىلىسىدىكىلەردىن بىرسى گۇۋاھلىق بېرىپ﴾[3] دېگەن گۇۋاھچىنىڭ تىلى بىلەن ئاقلىدى. مۇسا ئەلەيھىسسالامنى يەھۇدىيلارنىڭ سۆزىدىن ئۇنىڭ كىيىمىنى ئېلىپ قېچىپ كەتكەن تاش بىلەن ئاقلىدى. مەريەمنى قۇچىقىدا تۇرۇپ ﴿مەن ھەقىقەتەن اللە نىڭ بەندىسىمەن﴾[4] دەپ نىدا قىلغان ئوغلىنىڭ سۆزى بىلەن ئاقلىدى. ئائىشەنى ئۇزىنىڭ مۆجىزە بولغان كىتابى قۇرئان كەرىمدىكى قىيامەتكىچە تىلاۋەت قىلىنىپ تۇرىدىغان بۇ كاتتا ئايەتلەر بىلەن ئاقلىدى، يەنە كېلىپ ئۇنى ئەنە شۇنداق ئاشۇرۇپ ئاقلىدى. ئۇنى ئاقلاش بىلەن ئۇلارنى ئاقلاشنىڭ ئارىسىدا قانچىلىك پەرقنىڭ

---

① ئىمام سۇيۇتىنىڭ «ئەددۇررۇل مەنسۇر» ناملىق كىتابى، 5 ـ جىلد، 35 ـ بەت.
② ئىمام ئەبۇ سەئۇدنىڭ «ئىرشادۇل ئەقلىسسەلىم ئىلا مەزايا قۇرئان كەرىم» ناملىق تەپسىرى، 4 ـ جىلد، 53 ـ بەت.
③ سۈرە يۇسۇف 26 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
④ سۈرە مەريەم 30 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

بارلىقىغا ياخشى نەزەر سېلىڭ. بۇ پەقەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دەرىجىسىنىڭ يۇقىرى ئىكەنلىكىنى ئىزھار قىلىش، ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋلادلىرىنىڭ خوجايىنى، ئىلگىرى ۋە كېيىن ئۆتكەن پۈتۈن ئىنسانلارنىڭ ياخشىسى، اللہ نىڭ ئەھلى جاھانغا ئەۋەتكەن ھۆججىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ مەرتىۋىسىنىڭ ناھايىتى ئۈستۈن ئىكەنلىكىنى ئەسكەرتىش ئۈچۈندۇر.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەرتىۋىسىنىڭ ئۈستۈنلىكىنى، دەرىجىسىنىڭ كاتتىلىقىنى، ئىلگىرى ئۆتكەن كىشىلەردىن ھېچكىم ئېرىشەلمىگەن ئارتۇقچىلىققا ئېرىشكەنلىكىنى ئەمەلىي بىلمەكچى بولغان ئادەم بولسا، بوھتان ھەققىدىكى ئايەتلەرگە قارىسۇن، ئۇنىڭ ھۆرمىتىگە تىل تەككۈزگەن ئادەمگە اللہ نىڭ قانداق غەزەپ قىلىدىغانلىقىنى، ئايالى ھەققىدە توقۇلغان تۆھمەتنى قانداق ئاشۇرۇپ رەت قىلغانلىقىنى ياخشى مۇلاھىزە قىلسۇن!»[1]

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ئارتۇقچىلىرى

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «ماڭا ھېچ بىر ئايالغا بېرىلمىگەن مۇنداق توققۇز تۈرلۈك ئارتۇقچىلىقلار بېرىلدى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنى نىكاھىغا ئېلىشقا بۇيرۇلغان چاغدا جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام مېنىڭ سۈرىتىمدە چۈشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنى نىكاھىغا قىز ئالدى، مەندىن باشقا خوتۇنلىرىنى قىز ئالمىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغاندا بېشى مېنىڭ قۇچىقىمدا تۇرۇپ ۋاپات بولدى. ئۇ مېنىڭ ھوجرامدا دەپنە قىلىندى. ئۇنى پەرىشتىلەر مېنىڭ ئۆيۈمدە ئورىۋالدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئائىلىسىدىكىلەر ئارىسىدا ۋەھيى نازىل بولغاندا ئۇلار ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ تۇراتتى، مەن ئۇنىڭ بىلەن يوتقاندا بىللە تۇرساممۇ ئۇنىڭغا ۋەھيى نازىل بولۇۋېرەتتى. مەن ئۇنىڭ ئورۇنباسارى ۋە دوستىنىڭ قىزى. مېنى ئاقلاپ ئاسماندىن ئايەت نازىل بولدى. مەن ياخشى ئەر ئۈچۈن ياخشى ئايال بولۇپ يارىتىلدىم. ماڭا مەغپىرەت قىلىنىدىغانلىقى، جەننەت ۋە ئېسىل رىزىق بېرىلىدىغانلىقى ۋەدە قىلىندى.»[2]

شەرىئەت ھۆكۈملىرى

بىرىنچى ھۆكۈم

گۇناھ ئىشلەش بىلەن ياخشى ئەمەل بىكار بولۇپ كېتەمدۇ؟

---

[1] ئىمام زەمەخشەرىنىڭ «ئەلكەششاف» ناملىق تەپسىرى، 3 ـ جىلد، 223 ـ بەت.
[2] ئىمام زەمەخشەرىنىڭ «ئەلكەششاف» ناملىق تەپسىرى، 3 ـ جىلد، 325 ـ بەت. ئىمام فەخرۇددىن رازىنىڭ «ئەتتەپسىر ئەلكەبىر» ناملىق تەپسىرى، 23 ـ جىلد، 192 ـ بەت.

www.munber.org

تەپسىرشۇناسلار الله تائالانىڭ: ﴿خىش - ئەقرىبالارغا، مىسكىنلەرگە ۋە دىن يولىدا ھىجرەت قىلغانلارغا﴾ دېگەن سۆزىنىڭ مىستەھنى كۆرسىتىدىغانلىقىدا بىردەك قاراشقا ئىگە. چۈنكى، ئۇ ئەبۇ بەكرىنىڭ تۇغقىنى بولۇپ، مىسكىنلەردىن ۋە بەدىر ئۇرۇشىغا قاتناشقان مۇھاجىرلاردىن بىرى ئىدى. ئۇ ئائىشەنى قارىلاش ۋە ئۇنىڭغا بوھتان چاپلاش ۋەقەسىگە چېتىلىپ قالغان، شۇنىڭدىن كېيىن تەۋبە قىلغان. بوھتان چاپلاشنىڭ چوڭ گۇناھلاردىن بىرى ئىكەنلىكىدە ھېچ شەك يوق.

سۈننى ئەقىدىسىدىكى مۇسۇلمانلار بۇ ئايەت كەرىمنى گۇناھ مەسىيەتلەرنى ئىشلەشنىڭ ئەمەلنى بىكار قىلىۋەتمەيدىغانلىقىغا دەلىل قىلىپ كۆرسەتكەن. بۇ دەلىل شۇنىڭدىن ئىبارەتكى، مىستەھ بوھتان قىلغانلاردىن بولۇپ بولغاندىن كېيىن الله تائالا ئۇنى الله يولىدا ھىجرەت قىلغانلاردىن ئىدى، دەپ سۈپەتلىگەن. مانا بۇ ماختايدىغان سۈپەت بولۇپ، ئۇنىڭ بوھتان چاپلاشقا كىرىپ قالغانلىقى ھىجرەت قىلغانلىقىنىڭ ساۋابىنى بىكار قىلىۋەتمەيدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

سۈننى ئەقىدىسىدىكى مۇسۇلمانلار مۇنداق دەيدۇ: «ئەمەل پەقەت شېرىك كەلتۈرۈش ۋە ئىسلامدىن يېنىۋېلىش (الله ساقلىسۇن!) بىلەن بىكار بولۇپ كېتىدۇ. ئەمما باشقا گۇناھلار ئەمەلنى بىكار قىلىۋەتمەيدۇ، پەقەت ئىنسان ھارام نەرسىنى ھالال دەپ ئېتىقاد قىلسا، شۇ چاغدا ئۇ مۇرتەد بولغان بولىدۇ ۋە بۇ مۇرتەدلىك بىلەن بارلىق ئەمەلى بىكار بولۇپ كېتىدۇ. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿كىمكى ئىماندىن يېنىۋالىدىكەن (ياكى شەرىئەت ئەھكاملىرىنى ئىنكار قىلىدىكەن)، ئۇنىڭ ئەمەلى (نىڭ ساۋابى) يوققا چىقىرىلىدۇ، ئاخىرەتتە ئۇ زىيان تارتقۇچىلاردىن بولىدۇ﴾[1] ﴿سىلەردىن كىمكى ئۆز دىنىدىن قايتىپ كاپىر پېتى ئۆلسە، ئۇنىڭ ئەمەللىرى دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە بىكار بولۇپ كېتىدۇ...﴾[2].

ئىككىنچى ھۆكۈم

ئىنسانغا يامانلىق قىلغۇچىنى ئەپۇ قىلىش ۋاجىپمۇ؟

الله تائالانىڭ: ﴿ئەپۇ قىلسۇن، كەچۈرسۇن﴾ دېگەنلىكى ئۈچۈن، فىقھشۇناسلار يامانلىق قىلغۇچىنى ئەپۇ قىلىشنىڭ ياخشى ئىش ئىكەنلىكىگە ئىتتىپاق كەلگەن. بۇ يەردىكى بۇيرۇق شۇ ئىشنى ۋاجىپ قىلىش ئۈچۈن ئەمەس، ياخشى ۋە توغرا ئىش ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن كەلگەن. چۈنكى، ئىنساننىڭ ئۆزىگە يامانلىق قىلغان كىشىدىن قىساس ئېلىشى دۇرۇستۇر. ئەگەر ئەپۇ قىلىش ۋاجىپ بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە قىساس تەلەپ قىلىش دۇرۇس بولمىغان بولاتتى.

فىقھشۇناسلارنىڭ بۇ قارىشىنى الله تائالانىڭ مۇنۇ سۆزى ئوچۇق كۆرسىتىپ بېرىدۇ: ﴿بىر يامانلىقنىڭ جازاسى شۇنىڭغا ئوخشاش بىر يامانلىقتۇر (يەنى ساڭا بىر كىشى

---

[1] سۈرە مائىدە 5 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سۈرە بەقەرە 217 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

قانچىلىك چىقىلسا، شۇنچىلىك چىقىلماي ئاشۇرۇۋېتسەك بولمايدۇ)، كىمكى (ئىنتىقام ئېلىشقا قادىر تۇرۇقلۇق) ئەپۇ قىلسا ۋە (ئۆزى بىلەن يامانلىق قىلغۇچىنىڭ ئارىسىنى) تۈزىسە، ئۇنىڭ ئەجرىنى الله بېرىدۇ، الله ھەقىقەتەن زۇلۇم قىلغۇچىلارنى دوست تۇتمايدۇ﴾[1].

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «بەندە سىلە ـ رەھىمنى ئۈزۈپ قويغان كىشىگە سىلە ـ رەھىم قىلمىغىچە، زۇلۇم قىلغان كىشىنى ئەپۇ قىلمىغىچە ۋە نەرسە بەرمىگەن كىشىگە نەرسە بەرمىگىچە پەزىلەتلىك بولالمايدۇ.»[2]

دېمەك، الله تائالانىڭ: ﴿الله نىڭ سىلەرگە مەغپىرەت قىلىشىنى ياقتۇرمامسىلەر؟﴾ دېگەنلىكى ئۈچۈن، يامانلىق قىلغۇچىنى ئەپۇ قىلىش ياخشى دەپ قارىلىدۇ. الله تائالا مەغپىرەت قىلىشنى ئەپۇ قىلىش ۋە كەچۈرۈشكە باغلاپ بايان قىلغان.

ئىمام فەخرۇددىن رازى مۇنداق دەيدۇ: «يامانلىق قىلغۇچىنى ئەپۇ قىلىشنى پەقەت مۇشۇ ئايەتلا كۆرسەتسىمۇ، ئەلۋەتتە كۇپايە قىلاتتى.»

ئۈچىنچى ھۆكۈم

قەسەمنى بۇزغان كىشىگە كەففارەت بېرىش ۋاجىپ بولامدۇ؟

كۆپچىلىك فىقھشۇناسلار مۇنداق دەپ قارايدۇ: بىر ئىشقا قەسەم قىلغان، ئاندىن باشقا بىر ئىشنىڭ ئۇنىڭدىن ياخشى ئىكەنلىكىنى بىلگەن ئادەم شۇ ياخشى ئىشنى قىلىشى، ئاندىن قەسىمىگە كەففارەت بېرىشى لازىم. چۈنكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر ئىشقا قەسەم قىلغان، ئاندىن باشقا بىر ئىشنىڭ ئۇنىڭدىن ياخشى ئىكەنلىكىنى بىلگەن ئادەم شۇ ياخشى ئىشنى قىلسۇن، ئاندىن قەسىمىگە كەففارەت بەرسۇن!» قەسەمنى بۇزغۇچى مەيلى ياخشى ئىشنى دەپ بۇزسۇن، مەيلى باشقا ئىشنى دەپ بۇزسۇن، ئوخشاشلا قەسەمنى بۇزۇش بىلەن كەففارەت ۋاجىپ بولىدۇ.

بەزى فىقھشۇناسلار مۇنداق دەيدۇ: «ياخشى ئىشنى قىلىش ئۈچۈن قەسەمنى بۇزغان كىشىگە كەففارەت كەلمەيدۇ.» ئۇلار ﴿ئاراڭلاردا ئەھلى كەرەم ۋە دۆلەتمەن بولغانلار خىش ـ ئەقرىبالارغا، مىسكىنلەرگە ۋە دىن يولىدا ھىجرەت قىلغانلارغا (بىر نەرسە بەرمەسلىككە قەسەم قىلمىسۇن﴾ دېگەن ئايەتنىڭ زاھىرى مەنىسىنى دەلىل قىلىدۇ. ئۇلارنىڭ دەلىلى شۇكى، الله تائالا ئەبۇ بەكرىنى قەسەمنى بۇزۇشقا بۇيرۇدى، بىراق ئۇنىڭغا كەففارەت بېرىشنى ۋاجىپ قىلمىدى.

ئۇلار يەنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنۇ سۆزىنى دەلىل قىلىدۇ: «بىر ئىشقا قەسەم قىلغان، ئاندىن باشقا بىر ئىشنىڭ ئۇنىڭدىن ياخشى ئىكەنلىكىنى بىلگەن ئادەم شۇ ياخشى ئىشنى قىلسۇن، ئەنە شۇ قەسىمىنىڭ كەففارىتىدۇر.»[1]

---

[1] سۈرە شۇرا 40 ـ ئايەت.

[2] ئىمام فەخرۇددىن رازىنىڭ «ئەتتەپسىر ئەلكەبىر» ناملىق تەپسىرى، 23 ـ جىلد، 192 ـ بەت.

www.munber.org

كۆپچىلىك فىقھشۇناسلارنىڭ دەلىللىرى

كۆپچىلىك فىقھشۇناسلار قەسەمنى بۇزغۇچىغا كەففارەتنىڭ ۋاجىپ بولىدىغانلىقى ئۈچۈن تۆۋەندىكى دەلىللەرنى كۆرسىتىدۇ:

1 ـ اللّٰه تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿لېكىن سىلەرنى قەستەن قىلغان قەسەملىرىڭلار ئۈچۈن جاۋابكارلىققا تارتىدۇ (مۇنداق قەسەملىرىڭلارنى بۇزساڭلار) ئۇنىڭ كەففارىتى ئائىلەڭلارغا بېرىدىغان ئوتتۇرا دەرىجىلىك تاماق بىلەن ئون مىسكىنني بىر ۋاخ غىزالاندۇرۇشتۇر...﴾[2].

2 ـ اللّٰه تائالا مەزكۇر ئايەتنىڭ ئاخىرىدا مۇنداق دەيدۇ: ﴿بۇ ئەنە شۇ ئىچكەن قەسەملىرىڭلارنى بۇزغانلىقىڭلارنىڭ كەففارىتىدۇر﴾[3]. بۇ، ياخشى ئىشتىمۇ، باشقا ئىشتىمۇ قەسەمنى بۇزغان ئادەم ئۈچۈن ئاممىباب ھۆكۈمدۇر.

3 ـ ئەييۇب ئەلەيھىسسالام خوتۇنىنى ئۇرۇشقا قەسەم قىلغان ۋاقىتتا اللّٰه تائالا ئۇنىڭغا بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: ﴿(ئۇنىڭغا) «قولۇڭ بىلەن بىر باغلام چۆپنى ئېلىپ، ئۇنىڭ بىلەن (ئايالىڭنى) ئۇرغىن. قەسىمىڭنى بۇزمىغىن» (دېدۇق)﴾[4]. بۇ يەردە قەسەمنى بۇزۇش بۇزماسلىقتىن ياخشى ئىدى. اللّٰه ئەييۇب ئەلەيھىسسالامنى خوتۇنىنى ئاغرىتىۋەتمەيدىغان بىر شەكىلدە ئۇرۇشقا بۇيرۇدى. ئەگەر ئۇنىڭ خوتۇنى ھەققىدىكى قەسەمنى بۇزۇشى كەففارەت بولىدىغان بولسا، اللّٰه ئۇنى خوتۇنىنى ئۇرۇشقا بۇيرۇمىغان، بەلكى ئۇ قەسىمنى كەففارەتسىزلا بۇزغان بولاتتى.

4 ـ يۇقىرىدا بايان قىلىنغان بىر ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «شۇ ياخشى ئىشنى قىلسۇن، ئاندىن قەسىمىگە كەففارەت بەرسۇن!»

ئىمام جەسساس مۇنداق دەيدۇ: «بەزى فىقھشۇناسلار مەزكۇر ئايەتنى دەلىل قىلىپ كۆرسەتكەن بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ بۇ دەلىلدە كەففارەتنىڭ ساقىت بولىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدىغان دەلىل يوق. چۈنكى، اللّٰه تائالا: ﴿ئۇنىڭ كەففارىتى ئائىلەڭلارغا بېرىدىغان ئوتتۇرا دەرىجىلىك تاماق بىلەن ئون مىسكىنني بىر ۋاخ غىزالاندۇرۇشتۇر...﴾ دېگەن سۆزى بىلەن ۋە: ﴿بۇ ئەنە شۇ ئىچكەن قەسەملىرىڭلارنى بۇزغانلىقىڭلارنىڭ كەففارىتىدۇر﴾ دېگەن سۆزى بىلەن كەففارەت بېرىشنىڭ ۋاجىپ ئىكەنلىكىنى بايان قىلدى. بۇ، ياخشى ئىشتىمۇ، باشقا ئىشتىمۇ قەسەمنى بۇزغان ئادەم ئۈچۈن ئاممىباب ھۆكۈمدۇر. ئەمما ئۇلارنىڭ «شۇ ياخشى ئىشنى قىلسۇن، ئەنە شۇ قەسىمىنىڭ كەففارىتىدۇر» دېگەن ھەدىسنى دەلىل قىلىشىغا كەلسەك، ئۇ قۇرئاندا بايان قىلىنغان مەزكۇر كەففارەت ئەمەس، گۇناھنىڭ كەففارەت بولۇشىنى كۆرسىتىدۇ. بۇ شۇنىڭ ئۈچۈندۇركى، ئىنساننىڭ اللّٰه قا

---

[1] ئىمام جەسساسنىڭ «ئەھكامۇل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 3 ـ جىلد، 380 ـ بەت.
[2] سۈرە مائىدە، 89 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[3] سۈرە مائىدە، 89 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[4] سۈرە ساد، 44 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

تائەت ـ ئىبادەت قىلماسلىقتا قەسەم قىلىشى مەنئى قىلىنغان. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى قەسەمنى بۇزۇپ، تەۋبە قىلىشقا بۇيرۇغان ۋە بۇنىڭ قەسەم قىلىپ ئىشلىگەن گۇناھىنى يۇيىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلغان.»[1]

ئىمام ئىبنۇل ئەرەبى مۇنداق دەيدۇ: «مەن ئادەملەرگە ھەيران قېلىۋاتىمەنكى، ئۇلار ئۆزلىرىنى ئاۋارە قىلىپ، بىلمەيدىغان نەرسىلىرى ھەققىدە سۆزلىشىۋاتىدۇ. بۇ ئەبۇ بەكرى مىستەھكە خىراجەت بەرمەسلىككە قەسەم قىلغان، ئاندىن ئۇنىڭغا خىراجەت بېرىشكە قايتقان. بىزگە، ئەبۇ بەكرى كەففارەت بەرمىگەن دەپ، مۇنداق تېتقىسىز سۆزنى قىلغان ئادەم ئۆزىنى ئاۋارە قىلغان بولىدۇ.»[2]

كۈچلۈك قاراش

بۇ ھەقتىكى دەلىللەرنى ئوتتۇرىغا قويغاندىن كېيىن بىزگە كۆپچىلىك فىقھشۇناسلارنىڭ: قەسەمنى بۇزغۇچىغا شەرتسىز كەففارەت ۋاجىپ بولىدۇ، دېگەن قارىشىنىڭ كۈچلۈك ئىكەنلىكى، باشقىلارنىڭ قارىشىنىڭ ئاجىز ئىكەنلىكى ئايدىڭلىشىدۇ.

تۆتىنچى ھۆكۈم

ياخشى ئىشنى قىلماسلىققا قەسەم قىلسا، قەسەم بولۇپ قالامدۇ؟

ئەگەر ئىنسان ياخشى ئىشنى قىلماسلىققا قەسەم قىلسا، قەسىمى قەسەم بولۇپ قالىدۇ ۋە بىز يۇقىرىدا بايان قىلىپ ئۆتكىنىمىزدەك، كۆپچىلىك فىقھشۇناسلارنىڭ قارىشىدا ئۇنىڭ كەففارەت بېرىشى ۋاجىپ بولىدۇ. لېكىن بۇ تۈرلۈك قەسەمنى قىلىش دۇرۇس ئەمەس. چۈنكى، ئۇنىڭدا الله تائالانىڭ: ﴿ياخشى ئىشلارنى (يەنى خىش ــ ئەقرىبالارغا سىلەر ــ رەھىم قىلىش، يېتىم ــ يېسىرلەرنىڭ بېشىنى سىلاش، كىچىسى تەھەججۇد نامىزى ئۆتەش قاتارلىق ئىشلارنى) قىلغىلار﴾[3] دېگەن سۆزىگە ئەمەل قىلماسلىق ۋە الله تائالاغا تائەت ـ ئىبادەت قىلىشنى تەرك ئېتىش كېلىپ چىقىدۇ.

ئىمام فەخرۇددىن رازى مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئايەت ياخشى ئىشنى قىلماسلىققا قەسەم قىلىشنىڭ دۇرۇس ئەمەسلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ياخشى ئىشنى قىلماسلىققا ئەمەس، پەقەت ئۇنى قىلىشقا تۈرتكە بولۇش ئۈچۈن قەسەم قىلىش دۇرۇس بولىدۇ.»[4]

ئىمام ئەلۇسى مۇنداق دەيدۇ: «زاھىرى مەنىدىن ئېيتقاندا، قەسەم قىلىشنى مەنئى قىلىش ئۇنىڭ ھاراملىقىنى كۆرسىتىدۇ. بەزىلەر: قەسەم قىلىش ياقتۇرۇلمايدىغان ئىش بولغانلىقى ئۈچۈن چەكلەنگەن، دەيدۇ. يەنە بەزىلەر: تائەت ـ ئىبادەت قىلىشنى تەرك ئېتىش ئۈچۈن قىلغان قەسەم بەزىدە ھارام بولىدۇ ۋە بەزىدە ياقتۇرۇلمايدىغان ئىش بولىدۇ.

[1] ئىمام جەسساسنىڭ «ئەھكامۇل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 3 ـ جىلد، 380 ـ بەت.
[2] ئىمام فەخرۇددىن رازىنىڭ «ئەتتەپسىر ئەلكەبىر» ناملىق تەپسىرى، 23 ـ جىلد، 194 ـ بەت.
[3] سۈرە ھەج، 77 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[4] ئىمام فەخرۇددىن رازىنىڭ «ئەتتەپسىر ئەلكەبىر» ناملىق تەپسىرى، 23 ـ جىلد، 191 ـ بەت.

www.munber.org

دەيدۇ. بۇ يەردىكى چەكلىمە بولسا، قەسەم قىلماسلىقنى شەرتسىز تەلەپ قىلىشتىن ئىبارەتتۇر.»[1]

بەشىنچى ھۆكۈم

مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرىدىن بىرىگە بوھتان چاپلىغان كىشى كاپىر بولامدۇ؟

بەزى ئۆلىمالار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرى، مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرى بولغان ئاياللاردىن بىرىگە بوھتان چاپلىغان ئادەم كاپىر بولىدۇ، دەپ قارايدۇ. چۈنكى، ئۇ ئاياللارغا بوھتان چاپلىغان ئادەمنىڭ قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدىغانلىقى بايان قىلىنغان. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ئۇلار ﴿دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە چوقۇم لەنەتكە ئۇچرايدۇ (يەنى الله نىڭ رەھمىتىدىن يىراق قىلىنىدۇ)، ئۇلار قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ﴾ ھەتتا ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمامۇ ئۇنداق ئادەمنىڭ تەۋبىسى قوبۇل بولمايدۇ، دەپ قارايدۇ.

ئۇلار مۇنداق دەلىل كەلتۈرىدۇ: مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرىغا بوھتان قىلىش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تەنە قىلغانلىق ۋە ئۇنىڭ دىلىنى جاراھەتلەندۈرگەنلىك بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئابرۇيىغا تىل تەككۈزۈشنى راۋا كۆرگەن ئادەم كاپىردۇر، ئىسلامدىن يېنىۋالغان مۇرتەدتۇر.

ئەللامە ئەلۇسى (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «مەزكۇر ئايەتنىڭ زاھىرى مەنىسى مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرىغا (الله تائالا ئۇلاردىن رازى بولسۇن!) بوھتان چاپلىغۇچىنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. چۈنكى، الله تائالا ئۇلارنى قارىلاشنىڭ جازاسى ئۈچۈن كاپىرلارغا ۋە مۇناپىقلارغا خاس قىلىنغان جازانى بېكىتتى. شۇڭا بۇ مەسىلىدە مۇنداق قائىدىگە تايىنىش لازىم: مەزكۇر ئايەتلەر نازىل بولغان ۋە مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرىنىڭ ياخشى ئاياللار ئىكەنلىكى مەلۇم بولغاندىن كېيىن ئۇلارنىڭ بىرىنى قارىلىغان ئادەمنىڭ، مەيلى ئۇ شۇ ئايالغا قارا چاپلاشنى راۋا كۆرۈپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تەنە قىلىشنى مەقسەت قىلغان بولسۇن، مەيلى شۇ ئايالغا قارا چاپلاشنى راۋا كۆرمىگەن ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تەنە قىلىشنى مەقسەت قىلمىغان بولسۇن، كاپىر بولىدىغانلىقىغا ھۆكۈم چىقىرىش كېرەك.

ئەمما ئۇنىڭدىن ئىلگىرى قارا چاپلىغان ئادەمنىڭ كاپىرلىقىغا ھۆكۈم چىقىرىش توغرا بولمايدۇ. توغرىسى شۇكى، ئەگەر ئۇنىڭدىن ئىلگىرى قارا چاپلىغۇچى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەيگە (الله تائالا ئۇنىڭغا لەنەت قىلسۇن!) ئوخشاش قارا چاپلاشنى راۋا كۆرگەن ياكى ئۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تەنە قىلىشنى مەقسەت قىلغان بولسا، ئۇنىڭ كاپىرلىقىغا ھۆكۈم چىقىرىش لازىم. چۈنكى، بۇ ئۇنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۈشمەنلىك قىلىشقا ئورۇنغانلىقىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان بىر مەسىلىدۇر. ئەگەر ئۇنداق

[1] ئىمام ئەلۇسىنىڭ «روھۇلمەئانى» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 126 ـ بەت.

بولمىسا، ئۇنىڭ كاپىرلىقىغا ھۆكۈم قىلىشقا بولمايدۇ. مەسىلەن: ھەسسان، مىستەھ ۋە ھەمنە قاتارلىق كىشىلەرنى ئالساق، ئۇلار قارا چاپلاشنى راۋا كۆرمىگەن ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ سەردارى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا تەنە قىلىشنى مەقسەت قىلمىغان، ئۇلار پەقەت يامان نىيەتلىك ئادەملەرگە ئەگىشىپ، ئۇلارنىڭ دېگەن سۆزلىرىنى دەپ سالغان كىشىلەردۇر. شۇڭا ئۇلار بۇنىڭ ئۈچۈن قاتتىق ئەيىبلەنگەن. »[1]

مەن مۇنداق دەپ قارايمەن: مۆمىن ئاياللارنىڭ بىرىگە قارا چاپلاشنى راۋا كۆرگەن ئادەم كاپىر بولىدىغان تۇرسا، مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرى بولغان پاك ئاياللارغا، ئەڭ باشتا قۇرئان كەرىم پاك دەپ كۆرسەتكەن ۋە پاك ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ ئاسماندىن ئايەت چۈشكەن ئايال ئائىشەگە قارا چاپلاشنى راۋا كۆرگەن ئادەم قانداقمۇ كاپىر بولمىسۇن؟ شەك - شۈبھىسىزكى، قۇرئان كەرىم نازىل بولغاندىن كېيىن مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرىغا تىل تەككۈزۈش بولسا، الله تائالانىڭ بىزگە يەتكۈزگەن خەۋىرىنى يالغانغا چىقارغانلىق، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تەنە قىلغانلىق ۋە ئۇنىڭ ئاياللىرىغا تىل تەككۈزۈش ئارقىلىق ئۇنىڭغا ئازار بەرگەنلىك بولىدۇ. ھالبۇكى، ئۇلار ئىپپەتلىك، پاك ۋە شەرەپلىك ئاياللاردۇر. شۇڭا ئۇلارغا بوھتان چاپلىغۇچى كاپىر بولىدۇ. بۇنىڭدا ھېچ ئىككىلىنىش يوق. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿الله نى ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى رەنجىتىدىغانلار (يەنى الله ۋە رەسۇلۇللا يامان كۆرىدىغان ئىشلارنى قىلىدىغانلار) نى الله دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە رەھمىتىدىن يىراق قىلىدۇ ۋە ئۇلارغا خار قىلغۇچى ئازابنى تەييارلايدۇ﴾[2].

ئالتىنچى ھۆكۈم

پاسىققا ياكى كاپىرغا لەنەت ئېيتىش دۇرۇس بولامدۇ؟

الله تائالانىڭ: ئۇلار ﴿دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە چوقۇم لەنەتكە ئۇچرايدۇ (يەنى الله نىڭ رەھمىتىدىن يىراق قىلىنىدۇ)﴾ دېگەن سۆزى پاسىققا ياكى كاپىرغا لەنەت ئېيتىشنىڭ دۇرۇسلۇقىنى كۆرسىتىدۇ.

فىقھىشۇناسلار ئەبۇ جەھل ۋە ئەبۇ لەھەبكە ئوخشاش كۇفرى ئۈستىدە ئۆلگەن كىشىلەرگە لەنەت ئېيتىشنىڭ دۇرۇسلۇقى ھەققىدە، ھەمدە كاپىرلارغا، پاسىقلارغا، زالىملارغا ئاممىباب لەنەت ئېيتىشنىڭ دۇرۇسلۇقى ھەققىدە ئىتتىپاق كەلگەن. مەسىلەن: الله نىڭ لەنىتى زالىملارغا بولسۇن! دېيىش ياكى: الله نىڭ لەنىتى پاسىقلارغا بولسۇن! دېيىش ۋە ياكى: الله نىڭ لەنىتى كاپىرلارغا بولسۇن! دېيىشكە ئوخشاش.

ئەمما مۇئەييەن بىر ئىنسانغا خاس لەنەت ئېيتىش، گەرچە ئۇ كاپىر بولسىمۇ، دۇرۇس ئەمەس. چۈنكى، ئۇنىڭغا لەنەت ئېيتىش دېمەك ئۇنى الله نىڭ رەھمىتىدىن قوغلاش ۋە ئۇنىڭ كۇفرى ئۈستىدە ئۆلۈشىگە دۇئا قىلىش دېمەكتۇر. مۇسۇلماننىڭ باشقىلارنىڭ كۇفرى ئۈستىدە ئۆلۈشىنى ئارزۇ قىلىشى دۇرۇس ئەمەس. چۈنكى، كاپىرنىڭ كۇفرى ئۈستىدە

[1] ئىمام ئەلۇسىنىڭ «روھۇلمەئانى» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 127 ـ بەت.
[2] سۈرە ئەھزاب، 57 ـ ئايەت.

www.munber.org

ئۆلۈشكە رازى بولۇش كۇپۇرلۇقتۇر. مۇسۇلمان ھەمىشە ئىنسانلارغا ياخشىلىقنى ئىرادە قىلىدۇ ۋە ھەممە بىرلىكتە ئىمان ئۈستىدە ئۆلۈشنى ئارزۇ قىلىدۇ.

ئىمام ئەلۇسى مۇنداق دەيدۇ: «بىلىشىڭ كېرەككى، كۇفرى ئۈستىدە ئۆلۈشى مۇقەررەرلىشىپ قالغان مۇئەييەن كاپىرغا، ئەگەر ئۇنىڭغا لەنەت ئېيتىش مۇسۇلمانغا ئەزىيەت بولۇپ قالمىسا، لەنەت ئېيتىشنىڭ دۇرۇسلىقىدا ھېچقانداق ئىختىلاپ يوق. ئەمما ئۇنىڭغا لەنەت ئېيتىش مۇسۇلمانغا ئەزىيەت بولۇپ قالسا، ئۇنىڭغا لەنەت ئېيتىش ھارامدۇر. شۇنداقلا ئەبۇ تالىبنىڭ كۇفرى ئۈستىدە ئۆلگەنلىكىگە ئاساسەن، ئۇنىڭغا لەنەت ئېيتىشمۇ ھارامدۇر. بەلكى ئۇنىڭغا لەنەت ئېيتىش بولسا، ئەزىيەت يەتكۈزۈش ھارام قىلىنغان كىشىگە ئەڭ چوڭ ئەزىيەت يەتكۈزىدۇ. لەنەت ئېيتىش دۇرۇس بولغان كىشىگە لەنەت ئېيتىشنى ئىبادەت بولىدۇ، دەپ قارىمايمەن. پەقەت لەنەت ئېيتىشتا شەرىئەت مەنپەئەتى مەقسەت قىلىنغان بولسا، بۇ باشقا مەسىلىدۇر. ياشاۋاتقان مۇئەييەن كاپىرغا لەنەت ئېيتىشقا كەلسەك، بۇ ھارامدۇر. ھۆججەتۇل ئىسلام ئىمام غەززالىينىڭ سۆزى بويىچە ئالساق، ئۇنداق قىلىش كۇپۇرلۇقتۇر. چۈنكى، مۇنداق قىلغانلىق ئۇنىڭ لەنەتكە ئۇچرىشىغا سەۋەب بولىدىغان كۇفرى ئۈستىدە چىڭ تۇرۇۋېشىنى تىلىگەنلىك بولىدۇ. مۇنداق تىلەكنى تىلەش كۇپۇرلۇقتۇر. ئەللامە ئىبنى ھەجەر مۇنداق دەيدۇ: بۇ مەسىلىگە مۇنداق قاراش لازىم، ئەگەر كاپىرغا لەنەت ئېيتقۇچى بۇ لەنەتنى بىلەن ئۇنىڭ قىيىن ئەھۋالدا قېلىشىغا بەتدۇئا قىلماقچى ياكى مۇنداقلا بەتدۇئا قىلماقچى بولغان بولسا، كاپىر بولمايدۇ. ئەگەر ئۇ بۇ لەنەتنى بىلەن ئۇنىڭ كۇفرى ئۈستىدە قېلىشىنى تىلىسە ياكى كۇفرى ئۈستىدە قېلىشىغا رازى بولسا، كاپىر بولىدۇ. شۇڭا بۇ مەسىلە ئۈستىدە ناھايىتى ئىنچىكە ئويلىشىڭ لازىم.»[1]

مەن مۇنداق دەپ قارايمەن: ھەدىس شەرىپتە مۇئەييەن پاسىققا ياكى زىنىنى كۆپ بولغان مەشھۇر ئاسىيغا لەنەت ئېيتىشنىڭ دۇرۇسلىقىنى كۆرسىتىدىغان مۇنداق دەلىللەر بايان قىلىنغان:

بىرىنچى، پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام يۈزىگە بەلگە سېلىنغان بىر ئېشەكنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ: «بۇنى قىلغان ئادەمگە الله لەنەت قىلسۇن!» دېگەن[2].

ئىككىنچى، پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئەرەبلەرنىڭ بەزى قەبىلىلىرىگە مۇئەييەنلەشتۈرۈپ لەنەت ئېيتىپ: «ئى الله! رەئل قەبىلىسىگە، زەكۋان قەبىلىسىگە، ئۇسەييە قەبىلىسىگە لەنەت قىلغىن، ئۇلار الله تائالاغا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە بويسۇنۇشتىن باش تارتتى» دېگەن[3].

[1] ئىمام ئەلۇسىنىڭ «روھۇلمەئانى» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 128 ـ بېتىدىن قىسقارتىپ ئېلىندى.
[2] ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.
[3] بۇ ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىسنىڭ مەلۇم بىر قىسمىدۇر.

ئۈچىنچى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەگەر بىر ئادەم خوتۇنىنى تۆشەككە چاقىرغاندا خوتۇنى كەلگىلى ئۇنىمىسا، ئاندىن ئېرى ئاچچىغلاپ يېتىپ قالسا، پەرىشتىلەر ئۇ خوتۇنغا تاڭ ئاتقىچە لەنەت ئېيتىدۇ» دېگەن[1].

دېمەك، پاسىقلىق ۋە بويۇنتاۋلىق بىلەن مەشھۇر بولۇپ كەتكەن ئادەمگە لەنەت ئېيتىش دۇرۇس بولىدۇ. بولۇپمۇ زىيىنى ياكى يەتكۈزىدىغان ئەزىيىتى ئوچۇق ئاشكارا بولغان، ئىنسانلارغا ھە دېسىلا چېقىلىدىغان ياكى جېدەلخورنىڭ زۇلۇم قىلىشىغا ۋە ھەددىدىن ئېشىشىغا يالغاچ قىلىچ بولۇپ بەرگەن ئادەملەرگە لەنەت ئېيتىش دۇرۇس بولىدۇ. مەسىلەن، بۇ زامانىنىڭ ساقچىلىرىنى ئالساق، ئۇلار ھە دېسىلا الله نىڭ بەندىلىرىگە ناھەق چېقىلىدۇ. بىز ھازىر ئىنسان ئۆزىنىڭ جېنىغا ۋە مېلىغا كاپالەتلىك قىلالمايدىغان بىر زاماندا ياشاۋاتىمىز. بىز الله نىڭ بەندىلىرىمىز، چوقۇم الله نىڭ دەرگاھىغا قايتىمىز.

گۇناھلاردىن پاك، ئۆز خاھىشىدىن سۆزلىمەيدىغان زات مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بۇ تۈرلۈك زۇلۇمنى سۆزلەپ ئۆتكەن بولۇپ، ئۇ پەيغەمبەرلىك مۆجىزىلىرىدىن بىرى بولۇپ قالغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «دوزاخ ئەھلىدىن ئىككى تۈرلۈك ئادەم بولۇپ، مەن ئۇلارنى تېخى كۆرمىدىم. بىر تۈرلۈكى شۇنداق ئادەملەركى، ئۇلارنىڭ قوللىرىدا كالىنىڭ قۇيرۇقلىرىغا ئوخشاش قامچىلار بولۇپ، ئۇلار بۇ قامچىلار بىلەن كىشىلەرنى ئۇرىدۇ...»[2]

قىسقىسى، ھارام ئىشلارنى قىلىشنى راۋا كۆرگەن ئەنە شۇ زالىملارغا لەنەت ئېيتىش دۇرۇس بولىدۇ. ئۇلارنىڭ تۈزۈلۈپ كېتىشىنى تىلەپ دۇئا قىلىش لەنەت ئېيتىشتىن ئەۋزەلدۇر، لېكىن ئەبۇ جەھل ۋە ئەبۇ لەھەبلەرگە ئوخشاشلارنىڭ تۈزۈلۈشىنى تىلەپ دۇئا قىلىشنىڭ پايدىسى بولۇشى تولىمۇ يىراق بىر ئىشتۇر.

سىراج بەلقىينىي مۇنداق دەيدۇ: «مۇئەييەن ئاسىيغا ياكى ھەددىدىن ئاشقۇچى پاسىققا لەنەت ئېيتىش دۇرۇس بولىدۇ.» بۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسلىرى ئوچۇق كۆرسىتىپ بېرىدۇ.

يەتتىنچى ھۆكۈم

مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرىنىڭ جەننەتكە كىرىشىنى كېسىپ ئېيتىشقا بولامدۇ؟

جەننەت بىلەن بېشارەت بېرىلگۈچى 10 ساھابىنىڭ جەننەتكە كىرىدىغانلىقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەرىپىدىن سەھىھ ھەدىسلەردە خەۋەر قىلىنغان بولغاچقا، ئۇلارنىڭ جەننەتكە كىرىدىغانلىقىنى كېسىپ ئېيتىشقا بولىدىغانلىقىغا ئۆلىمالار ئىتتىپاق

[1] ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.
[2] ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.

www.munber.org

كەلگەن. چۈنكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خەۋىرى ھەق بولۇپ، ئۇ الله تائالا تەرىپىدىن كەلگەن ۋەھيىدۇر.

بەزى ئۆلىمالار مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرىنىمۇ جەننەت بىلەن بىشارەت بېرىلگەن 10 ساھابىغا قوشۇپ، ئۇلارنىڭمۇ جەننەتكە كىرىدىغانلىقىنى كېسىپ ئېيتىشقا بولىدۇ، دەپ قارايدۇ. ئۇلار مەزكۇر ئايەتلەرنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەممە ئاياللىرى ھەققىدە ئامىباب، ئائىشەنىڭ ھەققىدە خاس ھالدا نازىل بولغانلىقىغا بىنائەن، الله تائالانىڭ: ﴿ئۇلار مەغپىرەتتىن، (نازۇنېمەتلىك جەننەتلەردىكى) ئېسىل رىزىقتىن بەھرىمەن بولىدۇ﴾ دېگەن سۆزىنى دەلىل قىلىپ كۆرسىتىدۇ. بۇ ئايەتتىكى «ئېسىل رىزىق» جەننەتنى كۆرسىتىدۇ. چۈنكى، الله تائالا يەنە بىر ئورۇندا مۇنداق دېگەن: ﴿سىلەردىن كىمكى الله قا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا ۋە ياخشى ئەمەل قىلسا، ئۇنىڭغا ساۋابىنى ئىككى قاتلاپ بېرىمىز، ئۇنىڭغا (جەننەتتە) ئېسىل رىزىق تەييارلىدۇق﴾[1]. ئۇلارنىڭ مۇنداق دەلىل كەلتۈرۈشى ناھايىتى ياخشى بولغان.

ئىمام فەخرۇددىن رازى مۇنداق دەيدۇ: «الله تائالا ياخشى ئاياللارنىڭ ياخشى ئەرلەرگە لايىق ئىكەنلىكىنى بايان قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ياخشى ۋە پاك ھېچكىم يوق. شۇنداق ئىكەن، ئۇنىڭ ئاياللىرىمۇ پەقەت ياخشى ئاياللاردۇر خالاس. ئاندىن الله تائالا ئۇلارنى سۈپەتلەپ: ﴿ئۇلار مەغپىرەتتىن، (نازۇنېمەتلىك جەننەتلەردىكى) ئېسىل رىزىقتىن بەھرىمەن بولىدۇ﴾ دېدى. بۇنىڭ كەسكىن خەۋەر بولۇشى ئېھتىمالغا يىقىن بولۇپ، ئۇنىڭدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرى ئۇنىڭ بىلەن جەننەتتە بىرگە بولىدىغانلىقى چىقىدۇ. بۇ، ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ جەننەتكە كىرىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. بىراق رافىزىلەر توھمەت ئۇرۇشىنى سەۋەب قىلىپ، ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانى كاپىرغا چىقىرىدۇ. ئۇلار ھەقىقەتەن قۇرئان كەرىمنىڭ بۇ دەلىللىرىنى رەت قىلىدۇ.»[2]

ئەللامە ئەلۇسى مۇنداق دەيدۇ: «توھمەت ئۇرۇشىنى باھانە قىلىپ ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانى كاپىرغا چىقارغان ۋە ئۇنى كۇفرى ئۈستىدە ئۆلدى دەپ بىلجىرلىغان رافىزىلەرگە ئەممار ئىبنى ياسىرنىڭ سۆزى رەددىيە بېرىدۇ. ۋەقە مۇنداق بولۇپ، ئەلى (الله ئۇنىڭ يۈزىنى نۇرلاندۇرۇۋەتسۇن!) ئەممار بىلەن ھەسەننى مەدىنە بىلەن كۇفىگە ئادەملەرنى ئۇرۇشقا ئۈمۈمىيۈزلۈك چىقىشقا چاقىرىش ئۈچۈن ئەۋەتىدۇ. ئەممار نۇتۇق سۆزلەپ مۇنداق دەيدۇ: الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن ئەلۋەتتە ئائىشەنىڭ پەيغەمبىرىڭلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتىكى خوتۇنى ئىكەنلىكىنى ياخشى بىلىمەن. لېكىن الله تائالا سىلەرنىڭ ئەلىگە ئىتائەت قىلىدىغانلىقىڭلارنى ياكى ئائىشەگە ئىتائەت قىلىدىغانلىقىڭلارنى ئايرىش ئۈچۈن سىلەرنى ئائىشە ئارقىلىق سىنىدى.»

---

[1] سۈرە ئەھزاب، 31 - ئايەت.

[2] ئىمام فەخرۇددىن رازىنىڭ «ئەتتەپسىر ئەلكەبىر» ناملىق تەپسىرى، 23 - جىلد، 195 - بەت.

ئىمام ئەلۇسى سۆزىنى داۋام قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «مېنى تېخىمۇ ئەجەبلەندۈرىدىغىنى شۇكى، مەن شىئەلەرنىڭ بەزى كىتابلىرىنى كۆرۈپ چىقتىم. ئۇنىڭدا ئائىشەنىڭ بۇ ئۇرۇشتىن كېيىن مۆمىنلەرنىڭ ئانىلىرى قاتارىدىن چىقىپ كەتكەنلىكى يېزىلىپتۇ. چۈنكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلىگە (اللە ئۇنىڭ يۈزىنى نۇرلاندۇرغۇەتسۇن!) مەن ساڭا مەن ۋاپات بولغاندىن كېيىن خوتۇنلىرىمدىن خالىغان خوتۇننى مېنىڭ خوتۇنلىرىم قاتارىدىن چىقىرىۋېتىشىڭگە رۇخسەت قىلدىم، دېگەنمىش. شۇنىڭ بىلەن ئەلى ئائىشەنى ئۆزىگە قارشى ئۇرۇش قىلغانلىقى ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خوتۇنلىرى قاتارىدىن چىقىرىۋەتكەنمىش.

بۇ ھەقىقەتەن ھازىدار ئايالنىمۇ كۈلدۈرۈپ تاشلىغىلى تاس قالىدىغان سەپسەتىلەردۇر. ئەلىنىڭ ئۇرۇشتا غەلىبە قىلغاندىن كېيىن ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا ياخشى مۇئامىلە قىلىشى ئۇلارنىڭ سەپسەتىلىرىنى يالغانغا چىقىرىدىغان يەنە بىر دەلىلدۇر.

ئىمام بۇخارى، مۇسلىم ۋە ئەھمەد پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «ئائىشەنىڭ باشقا ئاياللارغا بولغان ئارتۇقچىلىقى سەرىد[1]نىڭ باشقا تاماقلا بولغان ئارتۇقچىلىقىغا ئوخشايدۇ.» بۇ ھەدىس ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ئارتۇقچىلىقىغا يېتەرلىك دەلىلدۇر. لېكىن شۇنداق بولسىمۇ مەن ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يۈرەك پارىسى فاتىمە زەھرا رەزىيەللاھۇ تائالا ئەنھادىن ئارتۇق دېيەلمەيمەن.»[2]

بوھتان چاپلاش قىسسىسى

مۇناپىقلار ئىسلامغا ھىيلە ـ مىكىر ئىشلىتىشتىن، مۇسۇلمانلارغا سۇيىقەست قىلىشتىن بىردەممۇ توختاپ قالغىنى يوق. ھەتتا ئۇلار بۇ كاتتا پەيغەمبەرلىكنىڭ ئىگىسى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى نىشان قىلىپ، ئۇنىڭ ئۈچۈن ئەڭ قەدىرلىك، ئەڭ ئەزىز بولغان پاك ئايالى، ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قىزى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا قارا چاپلاش ئارقىلىق ئۇنىڭ ئابرۇيىغا داغ تەككۈزمەكچى بولۇشتى. ئۇلار ھەقىقەتەن بارلىق كۈچىنى ئىشقا سېلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خوتۇنىغا ئەڭ قەبىھ ۋە رەزىل جىنايەت بولغان پاھىشە بىلەن تۆھمەت چاپلاش يولى ئارقىلىق ئىسلام دىنىغا زەربە بېرىشكە، ئىسلام دىنىنىڭ ھۆرمەتلىك پەيغەمبىرىنىڭ شەخسىيىتىگە تىل تەككۈزۈپ ئۇنىڭ ئابرۇيىنى تۆكۈشكە ئۇرۇندى.

مۇناپىقلارنىڭ باشلىقى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي (اللە ئۇنىڭغا لەنەت قىلسۇن!) ئىنتايىن قەبىھ بولغان بۇ تۆھمەتنىڭ چوڭ بىر قىسمىغا ئىگە بولۇپ، ئويدۇرۇپ چىقلغان بۇ بوھتاننى كىشىلەر ئارىسىغا تاراتتى. ئۇ ئىسلام دىنىغا ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا

---

[1] سەرىد ئەرەبلەر ئىنتايىن ياخشى كۆرىدىغان تاماق، ـــ ت.
[2] ئىمام ئەلۇسىنىڭ «روھۇلمەئانى» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 132 ـ بەت.

www.munber.org

ھەمىشە سۈيىقەست قىلاتتى. ئاخىرى اللە تائالا ئۇنى ھالاك قىلىپ، مۇسۇلمانلارنى ئۇنىڭ يامانلىقىدىن ۋە بالايى ئاپىتىدىن قۇتقۇزدى.

ئىسلام ئۇممىتىگە ئاچچىق ساۋاق ۋە ۋەز ـ نەسىھەت بولۇش ئۈچۈن، مۇناپىقلىقنىڭ ۋە مۇناپىقلارنىڭ ئىسلام ئۇممىتىگە يەتكۈزىدىغان زىيىنى بىلەن خىيىم خەتىرىنى بىلىپ تۇرۇش، ئاندىن ئۇنىڭغا قارىتا ھەر دائىم ئېھتىيات قىلىش ۋە ھەزەر ئەيلەش يولىنى تۇتۇش ئۈچۈن، اللە تائالا بۇ مۇناپىقنىڭ ۋە باشقا مۇناپىقلارنىڭ ھەققىدە قۇرئانغا يېزىلغان، ھەمىشە تىلاۋەت قىلىنىپ تۇرىدىغان ئايەتلەرنى نازىل قىلدى.

قۇرئان كەرىم بىزگە پەيغەمبەر ئائىلىسىگە ھاقارەت قىلىدىغان، اللە قا ئەڭ ھۆرمەتلىك ئىنسان ھېسابلانغان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئابرۇيىنى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەڭ ھۆرمەتلىك ئىنسان ھېسابلانغان دوستى ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئابرۇيىنى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن ئۇنىڭ پەقەت ياخشى ئادەم ئىكەنلىكىنىلا بىلىمەن» دەپ گۇۋاھلىق بەرگەن ياخشى ساھابە سەفۋان ئىبنى مۇئەتتىل رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئابرۇيىنى تۆكىدىغان بۇ جىنايەتنىڭ ئىنتايىن قەبىھلىكىنى، پۈرۈقىنىڭ ئىنتايىن سېسىقلىقىنى ئېچىپ بېرىدۇ. بۇ بوھتان ھەققىدە اللە تائالانىڭ كىتابى قۇرئان كەرىمدە 10 ئايەت نازىل بولغان بولۇپ، بىشى اللە تائالانىڭ: ﴿شۈبھىسىزكى، سىلەردىن بىر گۇرۇھ ئادەم (ئائىشەگە) بوھتان چاپلىدى. بۇ سىلەر ئۈچۈن يامان ئەمەستۇر، (سەۋر قىلغانلىقىڭلار بىلەن ساۋابقا ئېرىشىدىغانلىقىڭلار ئۈچۈن ۋە ئائىشە، سەفۋانلارنىڭ پاكلىقى ئاشكارا بولىدىغانلىقى ئۈچۈن) بەلكى ياخشىدۇر، بوھتان چاپلىغۇچىلاردىن كىمنىڭ قانچىلىك گۇناھى بولسا، ئۇنىڭغا شۇنچىلىك جازا بېرىلىدۇ، بوھتاننىڭ چوڭ قىسمىنى تارقاتقان ئادەم (يەنى ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەي) قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ﴾[1] دېگەن سۆزى بىلەن باشلىنىپ، پەيغەمبەر ئائىلىسىنىڭ پۈتۈنلەي پاك ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدىغان مۇنۇ سۆزى بىلەن تۈگەيدۇ: ﴿يامان ئاياللار يامان ئەرلەرگە لايىقتۇر، يامان ئەرلەر يامان ئاياللارغا لايىقتۇر، ياخشى ئاياللار ياخشى ئەرلەرگە لايىقتۇر، ياخشى ئەرلەر ياخشى ئاياللارغا لايىقتۇر، ئەنە شۇلار ئۇلارنىڭ چاپلىغان بوھتانلىرىدىن پاكتۇر، ئۇلار مەغپىرەتتىن، (نازۇنېمەتلىك جەننەتلەردىكى) ئېسىل رىزىقتىن بەھرىمەن بولىدۇ﴾.

بۇ بوھتان ۋەقەسى ئىنسانىيەت تارىخىدا پاك ئىنسانلارغا چىدىغۇسىز دەرت ـ ئەلەم ئېلىپ كەلدى، پۈتۈن مۇسۇلمان ئۇممىتىنى تارىخ بويىچە ئەڭ مۇشەققەتلىك تەجرىبىگە ئۇچرىتىپ قىلدى، بەزى ئادەملەرنىڭ دىللىرىغا شەك، گۇمان ۋە بىئاراملىق ئۇرۇقىنى تېرىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قەلبىنى، ئۇنىڭ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان خوتۇنى ئائىشەنىڭ قەلبىنى، ئەبۇ بەكرى سىددىقنىڭ قەلبىنى، سەفۋان ئىبنى مۇئەتتىلنىڭ قەلبىنى تولۇق بىر ئاي ئاسقىغا ئېسىپ قويدى، ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانى چىدىغۇسىز دەرت ـ ئەلەم ئىچىدە قالدۇردى.

[1] سۈرە نۇر، 11 ـ ئايەت.

نەتىجىدە قۇرئان نازىل بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پاك، ئىپپەتلىك ۋە شەرەپلىك خوتۇنىنى، قەھرىمان مۇجاھىد مۆمىن سەفۋاننى ئاقلىدى، پەيغەمبەر ئائىلىسىگە سۈيىقەست قىلغان، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قارشى غەرەزلىك ھالدا ئويدۇرۇلغان يالغانلارنى تارقاتقان، يامان ئىشتىن خەۋەرسىز، ئىپپەتلىك مۆمىن ئاياللارغا قارشى بوھتان ۋە تۆھمەتلەرنى توقۇپ چىقىپ، ئەنە شۇ پاجىئەلىك ۋە ئېچىنىشلىق ۋەقەنى سادىر قىلغان مۇناپىقلارنى، ئازغۇنلار گۇرۇھىنى، ئۇلارنىڭ باشلىقى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەينى قاتتىق ئەيىبلىدى.

ناھايىتى ئەپسۇسلىنارلىقى شۇكى، بەزى مۇسۇلمانلار بۇ ئىنتايىن يامان تۆھمەتكە ئالدىنىپ قالدى. ئۇلاردىن بەزىلەر يېنىكلىك قىلىپ بۇ تۆھمەتنى تىلدىن تىلغا يۆتكەپ يۈردى. ھالبۇكى، ئۇلار مۇناپىقلارنىڭ ھىيلە ـ مىكىرلىرىدىن، سۈيىقەستلىرىدىن ۋە غەرەزلىك پىلانلىرىدىن غەپلەتتە ئىدى. مۇناپىقلار بۇ سۈيىقەستلىرى بىلەن ئىسلام دىنىغا زەربە بېرىشنى نىشان قىلغان بولۇپ، بۇنىڭغا ئوخشاش يالغان تۆھمەتلەرنىڭ راۋاجلىنىشىنى، شۇنىڭ بىلەن بۇ بوھتان ۋە تۆھمەتلەرنىڭ تۈزاقلىرىغا مىستەھ ئىبنى ئەساسە، ھەسسان ئىبنى سابىت، جەھشىنىڭ قىزى ھەمنەگە ئوخشاش تەقۋادارلىق ۋە ياخشىلىق بىلەن نام چىقارغان بىر تۈركۈم مۆمىن ئىنسانلارنى دەسسىتىشنى خالايتتى. ھەمنە بولسا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خوتۇنى زەينەبنىڭ ھەمشىرىسى ئىدى.

ئەمدى بىز بۇ ۋەقەنى مۆمىنلەرنىڭ ئانىسى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا قويۇپ بېرەيلى! ئۇ بىزگە بۇ ئېچىنىشلىق قىسسىنى رىۋايەت قىلىپ، ئۆزى ھەققىدە نازىل بولغان بۇ ئايەتلەرنىڭ سىرلىرىنى، ئۆزى ئۈستىدە بوھتانچىلارنىڭ ۋە تۆھمەتخورلارنىڭ توقۇپ چىققان يالغان سۆزلىرىنى ئېچىپ بەرسۇن.

ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم، ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەپەرگە چىقماقچى بولسا، خوتۇنلىرى ئارىسىدا چەك تاشلايتتى. سەپەرگە چىقىش چېكى خوتۇنلىرىنىڭ قايسىسىغا چىقسا، شۇ خوتۇنى ئۇنىڭ بىلەن بىللە چىقاتتى. ئۇ بەنى مۇستەلىق غازىتىغا چىقىدىغان چاغدا ئادىتى بويىچە ئارىمىزدا چەك تاشلىدى. شۇ قېتىم چەك ماڭا چىقتى. شۇنداق قىلىپ مەن ئۇنىڭ بىلەن چىقتىم. بۇ پەردىلىنىش ئايىتى نازىل بولغاندىن كېيىنكى ۋەقە بولۇپ، مەن كاجۋادا ئولتۇراتتىم. كىشىلەر مېنى تۆگىگە كاجۋادا ئولتۇرغۇزاتتى ۋە كاجۋادا چۈشۈرەتتى.

شۇنداق قىلىپ بىز يۈرۈشكە ئاتلاندۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام غازىتىنى ئاخىرلاشتۇرۇپ، مەدىنىگە قايتتى. بىز مەدىنىگە يېقىن بىر يەرگە چۈشكۈن قىلغان ئىدۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېچىدە يولغا چىقىشنى جاكارلىدى. ئادەملەر يولغا چىقىشقا تەمشىلىۋاتقاندا مەن ھاجىتىمنى ئادا قىلىش ئۈچۈن قوشۇندىن يىراقلاشتىم. ھاجىتىمنى ئادا قىلىپ بولۇپ قوشۇن بار يەرگە كەلگەندىن كېيىن مەيدەمنى سىلىغىدەك بولسام، بۇلاپكام ئۈزۈلۈپ چۈشۈپ قاپتۇ. مەن قايتىپ بېرىپ ئۇنى ئىزدىدىم. بىراق ئۇنى تاپالماي ئۇزاق قالدىم. مېنى تۆگىگە يۈكلەيدىغانلار كېلىپ كاجۋامنى تۆگەمنىڭ ئۈستىگە

www.munber.org

ئارتىپتۇ. ئۇلار مېنى كاجۋا ئىچىدە بار، دەپ ئويلىغان ئىكەن. ئۇ كۈنلەردە ئاياللار ئورۇق بولۇپ، ناھايىتى يېنىك ئىدى. بىز ئاياللار ھەقىقەتەن قاتتىق قورۇق نەسىرىلەرنىلا يەيتتۇق. شۇڭا كاجۋىنى كۆتۈرگەنلەر ئۇنىڭ يېنىكلىكىدىن گۇمانلانماستىن، تۆگە ئۈستىگە ئارتىۋېرىپتۇ. مەن يېشى كىچىك بىر قىز ئىدىم. ئۇلار تۆگىنى ھەيدەپ يۈرۈپ كېتىپتۇ. مەن ئاخىرى بۇلاپكامنى تاپقاندا قوشۇن ئاللىبۇرۇن كېتىپ بولغان ئىكەن. مەن قوشۇن چۈشكۈن قىلغان يەرگە قايتىپ كەلسەم، ھېچكىم قالماپتۇ. مەن ئورنۇمدا مىدىرلىماي تۇردۇم. چۈنكى، مەن ئۇلار مېنىڭ يوقلۇقىمنى بىلىپ، مېنى ئالغىلى قايتىپ كېلىدۇ، دەپ ئويلىغان ئىدىم.

مەن جايىمدا ئولتۇرغان پېتى مۈگدەك تۇتۇپ ئۇخلاپ قاپتىمەن. سەفۋان ئىبنى مۇئەتتىل سۇلەمى قوشۇننىڭ ئارقىدىن كەلگەن، كېچىنىڭ ئاخىرىدا دەم ئېلىپ، تاڭغا يېقىن يولغا چىققان ئادەم ئىدى. ئۇ مەن تۇرغان يەرگە كەلگەندە تاڭ ئاتقان ئىكەن. ئۇ ئۇخلاۋاتقان بىر ئىنساننىڭ قارىسىنى كۆرۈپتۇ. ئاندىن ئۇ مېنىڭ قېشىمغا كېلىپ، مېنى كۆرۈپلا تونۇۋاپتۇ. ئۇ مېنى پەردىلىنىشتىن ئىلگىرى كۆرگەن ئىدى. ئۇ مېنى تونۇۋېلىپ ئىستىرجا (ئىننا لىللاھى ۋە ئىننا ئىلەيھى راجىئۇن) ئوقۇۋېتىكەن، مەن ئۇنىڭ ئاۋازىدىن ئويغىنىپ، دەرھال رومالىم بىلەن يۈزۈمنى يېپىۋالدىم. الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئۇ ماڭا بىر ئېغىز گەپ قىلمىدى، مەنمۇ ئۇنىڭ ئىستىرجا ئوقۇغىنىدىن باشقا بىر ئېغىز گەپ ئاڭلىمىدىم. ئۇ تۆگىسىدىن چۈشۈپ ئۇنى چۆكتۈردى. ئاندىن تۆگىنىڭ ئىككى قولىغا دەسسەپ تۇرۇپ، مېنى تۆگىگە مىندۈردى. ئاندىن تۆگىنى يېتىلەپ يولغا راۋان بولدى. بىز قوشۇنغا يېتىپ كەلگىنىمىزدە ئۇلار دەم ئېلىشقا چۈشكۈن قىلغان ئىكەن.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا سۆزىنى داۋام قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: مېنىڭ ھەققىمدە گەپ تېپىپ ھالاك بولغانلار ھالاك بولۇپ كەتتى. بۇ گۇناھنىڭ چوڭ بىر قىسمىنى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي تاراتقان ئىدى. بىز مەدىنىگە يېتىپ كەلدۇق. مەن بىر ئاي ئاغرىپ يېتىپ قالدىم. كىشىلەر بوھتانچىلارنىڭ سۆزلىرىنى سۆز - چۆچەك قىلىشىپ يۈرەتتى. مەن بۇنى بىلمەيتتىم. مېنى شەكلەندۈرىدىغىنى شۇكى، مەن بۇ قېتىم كېسەل بولۇپ يېتىپ قالغىنىمدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىلگىرى كېسەل بولۇپ يېتىپ قالغىنىمدا كۆرسىتىدىغان مېھرى - شەپقىتىنى كۆرمىدىم. ئۇ پەقەت قېشىمغا كىرەتتى ۋە سالام قىلاتتى، ئاندىن: «ئەھۋالىڭىز قانداقراق؟» دەيتتى، ئاندىن چىقىپ كېتەتتى. ئۇنىڭ بۇ مۇئامىلىسى مېنى گۇمانلاندۇراتتى. مەن يۈز بەرگەن يامانلىقتىن خەۋەرسىز ئىدىم. ئاخىرى كېسىلىمدىن ساقايدىم. ئاندىن مىستەھنىڭ ئانىسى بىلەن ھاجەت قىلغىلى چىقتىم. ھاجەت قىلىدىغان جايىمىز ئوچۇقچىلىق بولۇپ، بىز پەقەت كېچىدىلا تەرەت قىلغىلى چىقاتتۇق. بۇ، ھاجەتخانا سېلىشتىن بۇرۇنقى ئىش بولۇپ، ئۇ چاغدا ھاجەت قىلىش ئىشلىرىمىز ئەرەبلەرنىڭ ئىلگىرىكى ئادىتىگە ئوخشاپ كېتەتتى.

مەن ۋە مىستەھنىڭ ئانىسى ھاجىتىمىزنى ئادا قىلىپ بولۇپ قايتتۇق. ئۇ، ئەبۇ بەكرى سىددىق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئانا تەرەپ ھاماچىسى بولۇپ، ئۇنىڭ ئوغلى مىستەھ ئىبنى

ئەساسە ئىدى. بىز ھاجەتخانا تەرەپتىن كېلىۋاتقاندا مىستەھنىڭ ئانىسى كىيىمىگە پۇتلىشىپ يىقىلىپ كەتتى ـ دە، ئاندىن: مىستەھ ھالاك بولسۇن! دېدى. مەن ئۇنىڭغا: ئەجەپمۇ يامان سۆز قىلدىڭىز. بەدىر ئۇرۇشىغا قاتناشقان بىر ئادەمنى مۇشۇنداق تىللامسىز؟ دېدىم. ئۇ: ئى قىز! ئۇنىڭ نېمىدېگەنلىكىنى ئاڭلىمىدىڭىزمۇ؟ دېدى. مەن: ئۇ نېمە دەپتۇ؟ دېدىم. مىستەھنىڭ ئانىسى ماڭا بوھتانچىلارنىڭ سۆزلىرىنى ئېيتىپ بەردى. شۇنىڭ بىلەن مېنىڭ كېسىلىمگە يەنە كېسەل قوشۇلدى. مەن ئۆيۈمگە قايتىپ كىرگەندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىرىپ: «ئەھۋالىڭىز قانداقراق؟» دېدى. مەن: ئاتا ـ ئانامنىڭ ئۆيىگە كېتىشىمگە رۇخسەت قىلغىن، دېدىم. ئۇ چاغدا مەن بۇ سۆزلەرنى ئاتا ـ ئانامدىن ئۇقۇپ بېقىش قارارىغا كەلگەن ئىدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماڭا رۇخسەت بەردى. مەن ئاتا ـ ئانامنىڭ ئۆيىگە كېلىپ، ئانامغا: ئى ئانا! كىشىلەر نېمىدەپ سۆز ـ چۆچەك قىلىشىۋاتىدۇ؟ دېدىم. ئانام: ئى قىزىم! بۇ ئىشنى ئۆزىڭىزگە ئېلىپ كەتمەڭ، الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، بىر ئادەمنىڭ ناھايىتى ياخشى كۆرىدىغان، چىرايلىق ۋە گۈزەل خوتۇنى بولۇپ، شۇ خوتۇنىنىڭ كۈندەشلىرى بولغان تەقدىردە، ئۇلار شۇ خوتۇنغا قارشى كۆپ گەپ تاپىدۇ، دېدى. مەن: سۇبھانەللاھ! كىشىلەر مۇشۇنداق سۆزلەرنىمۇ قىلىشامدۇ؟ دېدىم.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا سۆزىنى داۋام قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: شۇ كېچىسى تاڭ ئاتقىچە يىغلاپ چىقتىم. كۆز ياشلىرىم توختىماي ئېقىۋاتاتتى. كېچىنى كىرپىك قاقماي ئۆتكۈزدۈم. تاڭ ئاتقاندىمۇ يىشىم قۇرىمىدى. بۇ ھەقتە ۋەھيى نازىل بولمىغاچقا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىلەن ئۇسامە ئىبنى زەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى چاقىرىپ، مەن بىلەن ئاجرىشىش ياكى ئاجراشماسلىق ھەققىدە مەسلىھەت سېلىپتۇ. ئۇسامە ئۇنىڭغا مېنىڭ پاك ئايال ئىكەنلىكىم، ئۆزىنىڭ پەيغەمبەر ئائىلىسىنى ياخشى كۆرىدىغانلىقى ھەققىدە مەسلىھەت بېرىپ: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، بىز ئۇنىڭ پەقەت ياخشى ئايال ئىكەنلىكىنىلا بىلىمىز، دەپتۇ. ئەمما ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىب: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! الله سىزنى تار يەرگە قىستىغىنى يوق. ئۇنىڭدىن باشقا ئاياللار كۆپ، سەن دېدەك قىزدىن سوراپ باققىن، ئۇ ساڭا ئەھۋالنى دەپ بېرىدۇ، دەپتۇ.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا سۆزىنى داۋام قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەرىرە ئىسىملىك دېدەكنى چاقىرىپ، ئۇنىڭغا: «ئى بەرىرە! سىز ئائىشەدە سىزنى گۇمانلاندۇرىدىغان بىرەر ئەھۋالنى كۆردىڭىزمۇ؟» دەپتۇ. بەرىرە: ياق، سىزنى ھەق بىلەن پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتكەن زات الله بىلەن قەسەمكى، ئەگەر مەن ئۇنى ئەيىبلىگىدەك بىرەر ئىشنى كۆردۈم دېسەم، ئۇ يېشى كىچىك قىز بولغاچقا خېمىر يۇغۇرۇۋېتىپ ئۇخلاپ قالاتتى، ئاندىن قوي كېلىپ خېمىرنى يەپ كېتەتتى، مەن ئۇنىڭدا بۇنىڭدىن ئارتۇق بىرەر ئىشنى كۆرمىدىم، دەپتۇ.

www.munber.org

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا سۆزىنى داۋام قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: شۇ كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنبەر ئۈستىگە چىقىپ، ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي ھەققىدە كىشىلەرنىڭ كەچۈرۈشىنى تىلەپ: «مېنىڭ ئەھلىم ھەققىدە گەپ تېپىپ ماڭا ئەزىيەت يەتكۈزگەن ئادەم ئۈچۈن كىم مېنى كەچۈرىدۇ؟ الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن ئەھلىمنىڭ پەقەت ياخشى ئىكەنلىكىنىلا بىلىمەن، ئۇلار ماڭا شىكايەت قىلغان ئادەمنىڭمۇ پەقەت ياخشى ئىكەنلىكىنىلا بىلىمەن، ئۇ مېنىڭ ئۆيۈمگە پەقەت مەن بىلەنلا بىللە كىرەتتى» دەپتۇ.

سەئد ئىبنى مۇئاز ئورنىدىن تۇرۇپ: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئۇ ئادەم ئۈچۈن سېنى مەن كەچۈرىمەن، ئەگەر ئۇ ئەۋس قەبىلىسىدىن بولسا، ئۇنىڭ كاللىسىنى ئالىمىز، ئەگەر ئۇ قېرىنداشلىرىمىز خەزرەج قەبىلىسىدىن بولسا، ئۇنىڭ ھەققىدە بىزنى نېمىگە بۇيرۇساڭ، شۇنى ئىجرا قىلىمىز دەپتۇ. شۇنىڭ بىلەن خەزرەج قەبىلىسىنىڭ ئاقساقىلى سەئد ئىبنى ئۇبادە ئورنىدىن تۇرۇپ، سەئد ئىبنى مۇئازغا: الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، يالغان سۆزلىدىڭ، ئۇنى ئۆلتۈرەلمەيسەن، ئۆلتۈرۈشكىمۇ كۈچۈڭ يەتمەيدۇ، دەپتۇ. ئۇ ياخشى ئادەم ئىدى، لېكىن ئۇنىڭ قەبىلىۋازلىقى تۇتۇپ شۇنداق دېگەن ئىكەن. ئاندىن سەئد ئىبنى مۇئازنىڭ تاغىسىنىڭ ئوغلى ئۇسەيد ئىبنى ھۇزەير ئورنىدىن تۇرۇپ، سەئد ئىبنى ئۇبادىگە: الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، سەن يالغان سۆزلىدىڭ، ئۇنى چوقۇم ئۆلتۈرۈمىز، سەن مۇناپىق ئىكەنسەن، مۇناپىقلار ئۈچۈن جېدەل قىلىۋاتىسەن، دەپتۇ. نەتىجىدە ئەۋس قەبىلىسى بىلەن خەزرەج قەبىلىسىنىڭ ئادەملىرى ئىككى تەرەپ بولۇپ، ئۇرۇشۇپ قالغىلى تاس قاپتۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنبەر ئۈستىدە تۇرۇپ، ئۇلارنى پەسكويغا چۈشۈشكە ئۈندەپتۇ. ئاخىرى ئۇلار جىمىپتۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنبەردىن چۈشۈپتۇ.

مەن شۇ كۈنى كەچكىچە يىغلىدىم. كۆز ياشلىرىم توختىماي ئاقتى. كۈننى كىرپىك قاقماي كەچ قىلدىم. ئىككىنچى كېچىنىمۇ كىرپىك قاقماي يىغلاپ ئۆتكۈزدۈم. كۆز ياشلىرىم قۇرىمىدى. ئاتا ـ ئانام يېنىمدا ئولتۇرۇپ تاڭ ئاتقۇزدى. مەن ئىككى كېچە بىر كۈندۈز تىنماي يىغلىدىم. يىغا جىگىرىمنى يېرىپ تاشلايدىغان ئوخشايدۇ دەپ ئويلىدىم، ئاتا ـ ئانام ئىككىسى يېنىمدا ئولتۇراتتى، مەن يىغلاۋاتاتتىم. ئەنسارىلاردىن بىر ئايال كىرىشكە رۇخسەت سورىدى. مەن ئۇنىڭغا رۇخسەت بەردىم. ئۇ ئۆيگە كىرىپ ئولتۇرغاندىن كېيىن مەن بىلەن تەڭ يىغلىدى. بىز شۇنداق تۇرغاندا ئۇشتۇمتۇت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قېشىمىزغا كىردى ۋە ئولتۇردى. مېنىڭ ھەققىمدە سۆز ـ چۆچەك ئوتتۇرىغا چىققاندىن بېرى ئۇ مېنىڭ يېنىمدا ئولتۇرۇپ باقمىغان ئىدى. ئۇ بىر ئاينى ئۆتكۈزگەن بولسىمۇ، مېنىڭ ھەققىمدە ۋەھيى نازىل بولمىغان ئىدى. ئۇ ئولتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن شاھادەت ئېيتتى، ئاندىن: «سىز توغرىلىق ماڭا مۇنداق، مۇنداق سۆزلەر يەتتى، ئەگەر پاك بولسىڭىز، الله تائالا سىزنى چوقۇم ئاقلايدۇ، ئەگەر بىرەر گۇناھ قىلىپ قالغان بولسىڭىز، الله تائالادىن مەغپىرەت تىلەڭ ۋە ئۇنىڭغا تەۋبە قىلىڭ، شەك ـ شۈبھىسىزكى،

بەندە گۇناھىنى ئېتىراپ قىلسا، ئاندىن تەۋبە قىلسا، الله تائالا ئۇنىڭ تەۋبىسىنى قوبۇل قىلىدۇ» دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۆزىنى تۈگىتىپ بولغاندىن كېيىن يېشىم توختىدى، ھەتتا بىر تامچىمۇ ياش چىقمايتتى. مەن ئاتامغا: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزىگە مېنىڭ نامىمدا سەن جاۋاب بەرگىن، دېدىم. ئاتام: الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، الله نىڭ پەيغەمبىرىگە نېمە دېيىشىمنى بىلمەيمەن، دېدى. مەن ئانامغا: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزىگە مېنىڭ نامىمدا سىز جاۋاب بېرىڭ دېدىم. ئاناممۇ: الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، الله نىڭ پەيغەمبىرىگە نېمە دېيىشىمنى بىلمەيمەن، دېدى.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا سۆزىنى داۋام قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: مەن يېشى كىچىك بىر قىز بولغاچقا، قۇرئاننى كۆپ ئوقۇمايتتىم. مەن مۇنداق دەپ جاۋاب بەردىم: الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، سىلەرنىڭ كىشىلەر سۆز - چۆچەك قىلىپ يۈرگەن يالغان سۆزلەرنى ئاڭلىغىنىڭلارنى، بۇ سۆزلەرنىڭ دىلىڭلارغا ئورناپ كەتكەنلىكىنى ۋە سىلەرنىڭ ئۇنى تەستىقلىغانلىقىڭلارنى بىلىمەن. ئەگەر مەن سىلەرگە: مەن پاك دېسەم، سىلەر بۇنىڭغا ئىشەنمەيسىلەر، ئەگەر پاك ئىكەنلىكىمنى الله بىلىدىغان بىر ئىشنى ئۈستىمگە ئېلىپ، سىلەرگە گۇناھ قىلدىم دېسەم، ئەلۋەتتە سىلەر ماڭا ئىشىنىسىلەر. الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن پەقەت ئۆزەمگە ۋە سىلەرگە يۈسۈف ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاتىسى ياقۇب ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزىنى ئەسلىتىمەن، ئۇ مۇنداق دېگەن ئىدى: ﴿مەن پەقەت چىرايلىقچە سەۋر قىلىمەن، سىلەرنىڭ (مۇشۇ يالغان) سۆزۈڭلارنى كۆتۈرۈشۈمگە الله مەدەتكاردۇر﴾[①].

ئاندىن يۈزۈمنى ئۆرۈپ، كۆرپەمگە يېنىمنى قىلىپ ياتتىم. الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن ئۆزەمنىڭ پاك ئىكەنلىكىمنى ۋە الله تائالانىڭ مېنى ئاقلايدىغانلىقىنى بىلەتتىم، لېكىن الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مېنىڭ ھەققىمدە الله تائالانىڭ تىلاۋەت قىلىنىدىغان ۋەھيى نازىل قىلىشىنى ئويلاپمۇ باقمىغان ئىدىم. مەن ئۆزەمنى مېنىڭ ھەققىمدە الله تائالانىڭ تىلاۋەت قىلىنىدىغان سۆزلەرنى قىلىشىدىن تۆۋەن چاغلايتتىم. لېكىن مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چۈش كۆرۈشىنى، الله تائالانىڭ مېنى شۇ چۈش بىلەن ئاقلىشىنى ئۈمىد قىلاتتىم.

الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تېخى ئورنىدىن قوزغالمىغان، ئۆيدىن ھېچكىم چىقىپ كەتمىگەن بىر پەيتتە الله تائالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋەھيى نازىل قىلدى. ئۇ بۇرۇنقىدەكلا قاتتىق قىزىپ كەتتى. كېيىن ئۇنىڭدىكى قىين ئەھۋال كۆتۈرۈلدى. ھالبۇكى، ئۇ كۈلۈمسىرەۋاتاتتى. ئۇنىڭ ماڭا تۇنجى سۆزلىگەن سۆزى: «ئى ئائىشە! الله تائالاغا ھەمدۇسانا ئېيتقىن، ئۇ ھەقىقەتەن سىزنى ئاقلىدى» دېگەندىن ئىبارەت بولدى. ئانام ماڭا: ئورنىڭىزدىن تۇرۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بېرىپ، ئۇنىڭغا رەھمەت ئېيتقىن دېدى. مەن: الله نىڭ نامى

[①] سۈرە يۈسۈف، 18 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

بىلەن قەسەمكى، مەن ئۇنىڭ ئالدىغا بارمايمەن، ئۇنىڭغا رەھمەتمۇ ئېيتمايمەن، مەن پەقەت الله تائالاغا ھەمدۇسانا ئېيتىمەن، مېنى ئاقلاپ ئايەت نازىل قىلغان ئۇدۇر، دېدىم. الله تائالا: ﴿شۈبھىسىزكى، سىلەردىن بىر گۇرۇھ ئادەم (ئائىشەگە) بوھتان چاپلىدى...﴾[1] دېگەن ئايەتتىن باشلاپ 10 ئايەت نازىل قىلغان ئىدى.

الله تائالا مېنى ئاقلاپ بۇ ئايەتلەرنى نازىل قىلغاندىن كېيىن ئەبۇ بەكرى سىددىق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مىستەھنىڭ ئائىشە ھەققىدە گەپ تېپىپ يۈرگەنلىكى ئۈچۈن ئۇنىڭغا ھەرگىز بىر نەرسە بەرمەيمەن، دېدى. مىستەھنىڭ ئەبۇ بەكرى بىلەن تۇغقاندارچىلىقى بولغانلىقى ۋە كەمبەغەل بولغانلىقى ئۈچۈن ئەبۇ بەكرى ئۇنىڭ تۇرمۇشىدىن خەۋەر ئالاتتى. ئاندىن الله تائالا: ﴿ئاراڭلاردا ئەھلى كەرەم ۋە دۆلەتمەن بولغانلار خىش ـ ئەقرىبالارغا، مىسكىنلەرگە ۋە دىن يولىدا ھىجرەت قىلغانلارغا (بىر نەرسە) بەرمەسلىككە قەسەم قىلمىسۇن، (ئۇلارنىڭ گۇناھىنى) ئەپۇ قىلسۇن، كەچۈرسۇن، الله نىڭ سىلەرگە مەغپىرەت قىلىشىنى ياقتۇرمامسىلەر؟ الله ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾ دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى. ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: بەلكى مەن الله نىڭ ماڭا مەغپىرەت قىلىشىنى ئەلۋەتتە ياقتۇرىمەن، دېدى. ئاندىن مىستەھكە بېرىپ كېلىۋاتقان تۇرمۇش پۇلىنى قايتىدىن بەردى ۋە: الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن ئۇنى ئۇنىڭدىن ھەرگىز توختىتىۋالمايمەن، دېدى.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا سۆزىنى داۋام قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جەھشىنىڭ قىزى زەينەبتىن مېنىڭ ئىشىم ھەققىدە سوراپ: «ئى زەينەب! ئائىشە ھەققىدە نېمىنى بىلىسىز، نېمىنى كۆردىڭىز؟» دەپتۇ. زەينەب: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! مەن قۇلۇقىمنى ۋە كۆزۈمنى ھىمايە قىلىمەن، الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن ئۇنىڭ پەقەت ياخشى ئايال ئىكەنلىكىنىلا بىلىمەن، دەپتۇ. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرى ئىچىدە مەن بىلەن بەسلىشىدىغان بىردىن بىر ئايال ئىدى. الله تائالا ئۇنى ئۇنىڭ تەقۋالىقى بىلەن بۇ گۇناھقا كىرىپ قېلىشىدىن ساقلاپتۇ. ئۇنىڭ ھەمشىرىسى ھەمنە بولسا، ھەمشىرىسى زەينەبنىڭ كەتمىنىنى چېپىپ، بوھتانچىلار گىرىپتار بولغان بۇ گۇناھقا مۇبتىلا بوپتۇ[2].

مۇناپىقلىقنىڭ ۋە مۇناپىقلارنىڭ خىيىم ـ خەتەرلىرى، ئۇلارنىڭ ئىسلام دىنىغا بولغان سۈيىقەستلىرى، ئىسلام دەۋىتىنىڭ ئىگىسى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا قاراتقان ھىيلە ـ نەيرەڭلىرى بىزگە مانا مۇشۇنداق ئايدىڭلىشىدۇ. ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئابرۇيىنى تۆكۈشنى ۋە ھۆرمىتىنى چۈشۈرۈشنى نىشان قىلغان بولۇپ، ئۇنىڭ ئىپپەتلىك ئايالى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا تىل تەككۈزۈش ئارقىلىق ئۇنىڭ پاك شەنىنى بۇلغىماقچى بولغان. لېكىن الله تائالا ئۇلارنىڭ رەزىللىكىنى ۋە سۈيىقەستىنى پاش قىلىپ، مۆمىنلەرنىڭ ئانىسىنى ئەنە شۇ چوڭ بوھتاندىن ئاقلىدى ۋە بۇنى كېيىنكى ئەۋلادلارغا،

---

[1] سۈرە نۇر، 11 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.

ئەقىل ئىگىلىرىگە ئىبرەتلىك ئاچچىق ساۋاق قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پاك ئاياللىرى ئۈچۈن پەخىرلىنىدىغان ۋە ماختىنىدىغان نام ئاتا قىلدى، ھۆرمەتلىك پەيغەمبەر ئائىلىسىنىڭ پاك، گۇناھسىز ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدىغان دەلىل قىلدى. ﴿ئەنە شۇلار ئۇلارنىڭ چاپلىغان بوھتانلىرىدىن پاكتۇر، ئۇلار مەغپىرەتتىن، (نازۇ نېمەتلىك جەننەتلەردىكى) ئېسىل رىزىقتىن بەھرىمەن بولىدۇ﴾.

ئايەتلەر كۆرسىتىدىغان ئەھمىيەتلىك نۇقتىلار

1 ـ ئەگەر بىر ئادەمنى ماختاش ئۇنى كۆرەڭلىتىپ ۋە پەخىرلەندۇرۇپ قويمايدىغان ئەھۋال بولسا، ئۇنى: ياخشى ۋە تەقۋادار دەپ سۈپەتلەش دۇرۇستۇر.

2 ـ ئەگەر ئىنسان ياخشى بىر ئىشنى قىلماسلىققا قەسەم قىلغان بولسا. قەسەمگە كەففارەت بېرىپ، شۇ ياخشى ئىشنى قىلسۇن!

3 ـ يامانلىق قىلغان كىشىنى كەچۈرۈش ۋە ئەپۇ قىلىش ئىماننىڭ مۇكەممەللىكىنى كۆرسىتىدىغان ئالامەتلەرنىڭ بىرىدۇر.

4 ـ ئىپپەتلىك ۋە ھايالىق ئاياللارغا بوھتان چاپلاش الله نىڭ غەزىپىنى ۋە ئازابىنى ۋاجىپ قىلىپ قويىدىغان چوڭ گۇناھلاردىن بىرىدۇر.

5 ـ سەزگۈ ئەزالار قىيامەت كۈنى ئىنساننىڭ زىيىنىغا ئۇنىڭ دۇنيادا قىلغان قىلمىشلىرى بىلەن گۇۋاھلىق بېرىدۇ.

6 ـ ئىنسانغا ئۇنىڭ قىلغان يامان ئەمەللىرى ئۈچۈن قىيامەت كۈنى ئادىل جازا بېرىلىدۇ.

7 ـ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پاك ئاياللىرىغا تۆھمەت چاپلاش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەزىيەت بەرگەنلىك ۋە ئىسلام دىنىغا دۈشمەنلىك قىلغانلىق بولىدۇ.

8 ـ ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانى بوھتانچىلار نىسبەت بەرگەن نەرسىدىن ئاقلايدۇ.

9 ـ پەيغەمبەر ئائىلىسى پاك ۋە ئىپپەتلىك ئائىلىدۇر. شۇڭا ئۇنىڭدىن سەت قىلىق ياكى يامان ئىشنىڭ پۇرۇقىنىڭ چىقىشى تەسەۋۋۇر قىلىنمايدۇ.

10 ـ ئىلاھىي قانۇنىيەت ئىنسانلارنىڭ بىر ـ بىرى بىلەن ئارىلىشىپ ئۆتۈشىنى تەقەززا قىلىدۇ. شۇڭا يامان ئاياللار يامان ئەرلەرگە لايىقتۇر، ياخشى ئاياللار ياخشى ئەرلەرگە لايىقتۇر.

www.munber.org